ВІСТІ КОМБАТАНТА

4

Нью-Йорк 1961

ВІСТІ КОМБАТАНТА

КВАРТАЛЬНИК

РЕДАКТОРИ:
І. Кедрин-Рудницький
Ю. Тис-Крохмалюк

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
С. Шипайло, А. Валійський,
Р. Купчинський, В. Будний,
Ю. Лопатинський

ВИДАВЦІ:
Головна Управа Об'єднання
б. Вояків Українців в Америці
Головна Управа Братства
кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ:
Братство Українських Січових Стрільців
Об'єднання к. вояків УПА
Українська Стрілецька Громада в Канаді

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklowicz
Wien **XX**
Dresdnestr. 124/III/12

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curacalique 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Бразилія:
B. L. Bilynskyj,
Rua Piaui, 205-3
Sao Paulo, **Brazil**

Канада-Схід:
M. B. Bihus
219 Montrose Avenue,
Toronto 4, Ont., **Canada**

Канада-Захід:
O. Nawrockyj
544 Aberdeen Avenue,
Winnipeg 4, Man., **Canada**

ЗДА й всі інші краї:
"VETERANS' NEWS"
P. O. Box 1184
Church St. Station
New York 8, N. Y., U.S.A.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	0:8:0	0:2:0	ЗДА	3 дол.	75 ц.
Австрія	60 австр. шіл.	15	Канада	3 дол.	75 ц.
Англія	0:6:8	0:1:8			
Аргентина	60 пез.	15 пез.	Німеччина	6 н. м.	1,10 н. м.
Бразилія	160 круз.	60 круз.	Франція	8 ф. фр.	2 ф. фр.

VETERANS' NEWS, quarterly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of former soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York 8, N. Y., U.S.A.

Authorized as Second Class Mail. Permit No. 5183.

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1961 Нью Йорк Ч.: 4

ЗМІСТ

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСТІ КОМБАТАНТА" СКЛАЛИ:

По $10.00: Д-р В. Пасічняк, д-р Е. Стецьків.

По $8.35: Відділ ОбВУА — Амстердам.

По $8.00: Д-р І. Коропецький.

По $7.00: Впреп. о. Пралат д-р М. Кушнір, д-р Р. П. Смик, Ю. Ференцевич.

По $5.00: Ю. Богун де Ляре, д-р В. Ґалан, І. Скіра, В. Гриньох, Б. Артимишин, М. Гись, Я. Колодій, А. Тимкевич, В. Папірчук, Д. Т. Ратич, Е. Левицький, І. В. Кобзяр, полк. І. Цапко.

По $4.00: С. Янківський, Ст. Куропась, Е. М. Тишовницький, Р. Саламаха.

По $3.00: Д-р І. Подюк, М. Комарянський.

По $2.25: І. Криловецький.

По $2.00: І. Мокрівський, д-р Р. Стеткевич, Д. Т. Бенко, С. Федюк, І. Чума, К. Григорович, Ю. Б. Любінецький, Т. Качмарчук, В. Миска, В. Сердюк, В. Бялий, д-р В. Ґарбовський, Р. Іваницький, М. Прасіцький, д-р Ю. Клодницький, П. Шпірук.

По $1.00: А. Корбутяк, П. Береза, М. Близнак, М. Лозинський, Ю. Максимчук, П. Отреско-Арський, П. Смородський, Е. Вишинський, Е. Загачевський, І. Ковалик, Т. Крип'якевич, І. Мирошниченко, Д. Колатало, М. Кришталь, Ю. Янів, А. Зборик, А. Ільницький, П. Калиновський, Р. Крохмалюк, І. Козак, М. Савчин, Д. С. Слупчинський, А. Пахолок.

Сердечна подяка всім ВП. Жертводавцям!

Дальші пожертви будуть проголошені в наступному числі.

Юрій Тис-Крохмалюк

Грізна ситуація і колишні вояки

Постійна аґресія російського імперіялізму залишає світові християнської культури, до якої належить і український народ, дві можливості: капітуляцію або війну. Останні події показують нам, що Захід свідомий цієї ситуації, відкинув першу можливість, перейшов у стан поготівля і рішений відбити атаку ворога. Хоч чуємо, що посилене збросння ведеться задля миру, задля відстрашення ворога від нападу, проте ніхто не збросться, хто не рахується з можливістю війни.

Відомо, що народ, який в критичному моменті історії не має мужности рішати про свою долю, стає жертвою аґресора і попадає в довготривале рабство. Отверезіння народу починається з того, що маліє значення фразеології, а набирає на вазі дія. Наприклад, на Заході довго мовчали та й подекуди й нині мовчать про російський імперіялізм. Мовчали теж про те, що засадничою тезою ворога є світова революція, а з нею знищення свободи на всіх континентах світу, — або може, за хрущовською теорією коекзистенції, осягнення цієї самої мети без великої війни і революції, інфільтрацією, розкладовою акцією, малими війнами і шантажами. Проте ті цілі, як і методи до них, стали вже надто ясні і промовчувати їх, як щось прикре і незручне, не можна. Внаслідку, на наших очах бачимо вже деяку зміну західньої тактики: поруч із розпучливими спробами рятувати мир і всіма фразами про потребу міжнародного роззброєння, завертається до теорії про конечність переговорювання з ворогом тільки з позицій сили, щораз підвищується військові бюджети та виключається мир „за всяку ціну". Але большевицька революція має теж свої закони. Вона мусить наступати, її вожді мусять виказуватись щораз новими успіхами. Відсіль конфлікт за конфліктом, криза за кризою. Є ворожбити, що твердять „війни ніяк не буде". Нам здається, що війна скорше, чи пізніше, таки буде.

Ніхто не знає її дати і смішно бавитись у ворожбитство. Але сама можливість нової війни ставить до нас великі вимоги. Силою нашого світогляду, наших стремлінь до волі і невільничих умов життя нашого народу, ми тут на еміґрації є частиною тих сил, яких дія є і буде скерована проти Москви. І це без уваги на те, чи ті сили в майбутньому, у вирішних днях но-

вого порядку світа, будуть згідні з нашими політичними цілями. Ця без сумніву трагічна ситуація вимагає від нас вдумливого, опрацьованого пляну дії, який повинен мати відповідь на всі можливі майбутні комбінації. Нема що й казати, що для цього завдання потрібні люди глибокого розуму й політичного досвіду.

Наша ґенерація має досвід двох світових воєн, революції і точно двадцятирічного миру між тими війнами. Ні в першій ні в другій світовій війні ми не виборoли своєї держави, дармащо принесли величезні жертви крови. Які причини нашої катастрофи — це окрема тема. Залишилися нам традиція збройної боротьби, зріст свідомости народу на рідних землях і досвід наших змагань. Цей наш досвід диктує нам обережність однаково супроти тих західніх кол, що ставляться прихильно до гасел коекзистенції, як тих, що говорять фрази про право самовизначення і про визволення народів мирними засобами. Одно і друге може мати лиш пропаґандивне значення, як намагання вдержати мир. Сама коекзистенція, хоч як воно одіозно звучить, проте може приносити й Заходові ту користь, що через неї він краще пізнає ворога і нащупує його слабкі місця. Можливо, що постава, яку сьогодні займають деякі західні держави, завтра не буде актуальною. Можливо, що кличі за свободою — також поза Азією і Африкою — дістануть реальне значення. А проте було б наївно покладатися на ту надію, бо новітнє українське минуле знає аж надто багато заведених надій, почавши від заведеної наївної віри деяких наших політичних мужів у гуманність і справедливість марксистського світу.

І слаба нація може мати успіх, коли чужим політичним спекуляціям зуміє протиставити тверду власну політичну рацію і незрушну віру у свою мету, підтриману збільшеною власною силою народу. Сильні рідко коли обстоюють свої наміри односторонньо вирішувати долю далеких народів, коли спостерігають і відчувають, що народ, яким хотіли торгувати, своєю поставою і рішучістю може нанести їм втрати в людях і майні. Доказом є події на різних континентах світу в останніх роках.

Це тільки натяки на безліч проблем, які стоять перед нами. Нині Захід готовиться до подій. Ми багато говоримо, але не готовимось. Наче б не були всилі думати категоріями державного народу. Яка в цьому причина?

Ми пережили в 20-му сторіччі такі потрясення, як мало котра інша нація. Від етнічної маси ми дійшли до державности, втратили її 40 років тому, але вона живе в нас, вона існує в наших думках. Такі нескоординовані з дійсністю стадії, між мітом, традицією, вірою та реалітетами дійсности не дозволяють нам якось розв'язати одностайно наші національні питання. Маючи далеку й високу ціль мусимо ввійти у сферу чужої

нам по душі політики сили і в ній вибрати найкращі реальні арґументи для наших рішень. Тому ми так часто в якійсь тупій безрадності з нечуваною впертістю обстоюємо партикулярні псевдо-принципи. Або, ще гірше, покликаємось на наш інстинкт самозбереження, про який народ висловлюється: якось воно буде! На жаль, така постава в обличчі потужного противника чи противників не подає ніяких виглядів на успіх і, що більше, вказує тільки на наше лінивство думки і чину. Нам слід відкинути таку поставу і знайти інші елементи для наших рішень: не фрази й фрази, а гідну поставу, сприйнятливу для всіх українців свідомих спільної мети, без огляду на країни замешкання, світогляди, партії, різні тактики тощо.

Свідомість, що нинішня Росія це не держава пролетаріяту, а жорстокої і безоглядної московської інтеліґенції, підвищує ще більш вимоги до посилення нашої готовости. Ця готовість — це тверезий плян дії, опрацьований під кутом всіх можливостей. Такий плян української дії, який брав би під увагу всі можливі шляхи розвитку нинішньої міжнародної та підсовєтської ситуації, повинен би виготовити один з існуючих українських політичних проводів — чи української політичної еміґрації в Европі, чи американсько-української громади. На превеликий жаль, українське суспільство не знає, що в цій справі робиться. Тому відчувається брак такого студійного чи диспозиційного центру, в якому були б найрозумніші одиниці з-поміж військовиків і політиків, з найширшим світоглядом, стажем і почуттям своєї відповідальности. Створення такого центру, щоб йому відразу не закинули розбивацьких тенденцій у відношенні до існуючих політичних верхівок та який здобув би собі авторитет завдяки своєму персональному складові й своїй праці, це теж трудна проблема. Бож відомо з досвіду, що всяке механічне склеєння за принципами партійних ключів, делеґацій чи комітетів не дає бажаного висліду. Водночас, якщо наші відповідальні політичні центри не поведуть підготови якнайшвидше, негайно, то в час конфлікту може настати у нас або повний хаос, або керма нашого політичного життя може перейти в руки небажаного і від чужих чинників залежного елементу, ще й такого, якому взагалі можуть бути далекими наші державницькі змагання. В новітній історії України чимало на це прикладів.

Чому мова про це в комбатантському журналі? Коли суспільності загрожує небезпека, коли, наприклад, зникають історичні організаційні форми, як це сталося з упадком австро-угорської чи російської держав, й коли приходиться творити на руїнах нове життя, ця суспільність звертається з довір'ям і надією до колишніх військовиків. Бо це та верства, той конструктивний елемент, який найкраще виявив свою відданість

національним ідеалам. Це не є мілітаризм у поточному розумінню, а довір'я до людей, що стояли в боях з ворогом, що поруч із політичними провідниками з незламним характером відзначались ясно окресленою поставою супроти ворога. Тому й після першої і другої світових воєн у проводі українського суспільного життя в Україні і на еміґрації стояли і здебільша й нині ще стоять наші комбатанти з періоду визвольної війни 1917/21 рр., з УД і УПА. Вони, ці наші товариші зброї двох ґенерацій розбудували вільне національне, громадське і культурне життя на Західній Україні і поза Україною, вони є творцями і зберігачами наших національних цінностей. Провірте імена наших чільних людей в різних суспільних установах і організаціях і скрізь знайдете колишніх вояків УГА, Армії УНР, 1 УД УНА, УПА й інших військових формацій. Не для самохвальби ці слова, а для того, щоб ми, колишні військовики, знали відповідальність нашу за те, що є, і ще більше за те, що буде.

Ми навчилися багато. Не тільки в час воєн у небезпечному житті, але й у часах т. зв. миру. Це кладе на нас обов'язок зробити рахунок сумління з того досвіду, який ми набули, і дати творчу ініціятиву. Довір'я, яким нас обдаровує громадянство, зобов'язує нас — не втратити його, а скріпити, не посоромити себе перед нашими близькими і перед братами в Україні. Ми боролися і знаємо, що це значить: ми постійний рух, боротьба, життя, ініціятива. Ми з тих, що вийшли на чужину, щоб боротись, а не з тих, що вийшли, щоб пасивно ждати на можливість повороту. У війську ми були духово незалежні і творили частину української історії. Ми репрезентуємо новочасну українську боротьбу без ніяких сумнівів.

Це — ми. А як виглядає наша справа серед чужинців, що рішатимуть долю світу? Трудно сказати. Можна мати в руках всі факти і помилятися в їх оцінці, можна мати в руках документи і робити фальшиву картину. І навпаки: не маючи багато даних, можна поставити правдиву діягнозу. Наша справа до цього часу була „неактуальною". Спочивала в архівах Заходу. Тільки в Україні вона не втратила на вазі, є в руках московської поліції і зганяє спокій з душ кремлівських ватажків. Але було б наївно думати, що — тут і там — про нас, про українську справу, нічого не знають.

Поставу Заходу до нас багато наших земляків оцінюють песимістично. Але ж знаємо з всесвітньої історії, що різні розв'язки появлялись щойно на мирових конференціях, а перед тим бували тільки моралізуючі пусті гасла. А втім, дивлячись на еволюцію політичної думки Заходу у відношенні до Сходу Европи і стверджуючи, що поруч із засмічуванням світоглядів ліво-ліберальних кол різних інтелектуалів сальоновим радянофільством, таки наступив ве-

личезний поступ у пізнанні справ Сходу Европи та суті большевизму, може не слід бути дефетистами.

Без уваги на актуальне ставлення до нас західнього світу, ми, колишні вояки, не можемо пасивно придивлятись „чия візьме". Ми не є пацифістами, ми не є огорнені панічним страхом перед загибіллю світу від атомової війни, ми не віримо, що визволення може прийти іншим шляхом, як тільки почерез розвал російської імперії та що той розвал може прийти тільки внаслідку воєнного розгрому. І тому вважаємо, що обов'язково хтось мусить зайнятися тим, щоб відповісти нам, колишнім військовикам, на цілу низку питань, які нас хвилюють у зв'язку з міжнародною ситуацією та можливістю війни. До комплексу цих питань належить, напр., можливість творення національних військ по стороні Заходу. Джеймс Бернгем у своїй книжці „Стримування чи визволювання" міркує на тему, як то українські війська здобувають терен в Кореї чи проганяють москалів з колишнього Індо-Китаю. У нього це фантазія, але і більші фантазії Жіля Верне стали дійсністю. З цим питанням в'яжеться ціла велика проблематика доцільности чи шкідливости національних леґіонів в чужих арміях, — умовин їх правильного діяння і т. д. Чому про ці справи не дискутувати б?!

Вся ця стаття має дискусійний характер, — вона не є висловом викристалізованого погляду наших Головних Управ, що видають цей журнал. Вона є вислідом турботливих думок автора цих рядків, що передає їх під дискусію Друзям.

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

40-річчя Базару

21 листопада 1921 року сталася вийнятково трагічна подія, яка перейшла в історію новітньої української визвольної війни, як одна з найгірших наших військових поразок, але водночас як особливий доказ героїзму. У тому дні розстріляно на полі під Базаром на Волині 359 козаків, що їх оточили й узяли в полон большевики у висліді невдачного так званого Другого Зимового Походу. Большевики поставили їх перед дилему: перейти на службу до червоної армії, або згинути. І вони вибрали смерть. Їхній речник, козак Щербак із кол. 6-ої Дивізії Армії УНР, заявив: „Знаємо, що нас чекає і не боїмося смерти, але на службу до вас не підемо". Спів „Ще не вмерла . . . " і тарахкотіння скорострілів сплелись із зойками вмираючих в макабричну симфонію.

Така наша незавидна доля, що в щорічний звичай ввійшло святкування здебільша наших воєнних невдач. Крути й Базар можуть служити за зразок погано приготованих, з військового погляду згори безнадійних операцій. При військовій аналізі Другого Зимового Походу, організованого в таборах у Польщі, годі м. ін. поминути той прикрий момент, що, мабуть, большевицька розвідка згори знала різні подробиці того пляну та що, може, й польська провокація грала ролю в цілій тій нещасній справі. Але з роками всі ці подробиці втратили значення. З роками всі критичні завваги на адресу плянувальників і полководців тієї кампанії стають суто кабінетними міркуваннями одиниць, військових істориків. Для українського загалу, для цілого народу, Базар залишився символом безприкладного саможертвенного патріотизму, безприкладної відданости ідеї української державности та вояцької вірности прапорові рідної національної армії.

І тому у трагічному патосі, що віє від події з-під Базару, криється те здорове творче зерно, що є актуальне й нині, по 40 роках, та має значення й на майбутнє. 359 українських вояків згинули під Базаром з вірою у добру справу і цю свою віру передали в заповіті дальшим українським поколінням. Це не є пусті слова, бо не є пустою ідея,

Д-р Лев Ганкевич

Заприсяження першого Уряду ЗУНР у Львові

(У 43-ті роковини Листопадового зриву)

Автор цих рядків, д-р Лев Ганкевич, один з найвидатніших українських адвокатів під польською займанщиною між двома світовими війнами, був одним із трьох віце-президентів Української Національної Ради з 1918 р. у Львові. Маючи тепер понад 80 р., живе у заміжньої доньки й зятя у Ню Йорку і цей спомин написав з власної ініціятиви до нашого журналу, за що йому належить щира подяка. — Редакція.

9 листопада 1918 р. д-р Кость Левицький, президент Української Національної Ради у Львові, став міністром - президентом новосформованого уряду Західньо-Української Народньої Республіки, з офіційним титулом голови Ради Державних Секретарів. Заприсяження складеного ним уряду, в якому він перейняв також пост секретаря скарбу, відбулося наступного дня 10 листопада 1918 р.*).

Це була неділя, — гарний сонячний і погідний осінний день. Перед будинком колишнього австрійського намісництва й осідку кол. намісника на вул. Чарнецького, на т. зв. Губернаторських валах почало збиратися українське громадянство. За хвилину надтягнув з Цитаделі відділ Усусусів в залізних шоломах, під командуванням свого отамана О. Букшованого. Вояки скріпили зовнішню сторожу та ввійшли до великої залі намісництва на 1 поверсі, де мало відбутись заприсяження першого українського уряду й де вони були почесною сторожею.

Помалу заповнилась велика заля. Прийшли всі приявні тоді у Львові члени Української Національної Ради, визначні громадяни різних станів, представники різних організацій, студенти й робітники. Пригадую, що прийшли й численні кам'яничні сторожі з своїм головою Данилом Панчиши-

*) Автор помилково подав дату заприсяження уряду ЗУНР на 13 листопада у своїм спомині в „Новім Світі", Ню Йорк, з 25 лютого 1961 р. — Ред.

яка каже 359 живим людям, що дивляться у цівки скорострілів, вибрати смерть.

Особливо в нинішні часи закохання в матеріяльні добра, в яких аж надто часто патріотизм утотожнюється саме з фразеологічною тромтадратією — пригадка Базару є актуальною потребою. Хоч українські комбатанти не потребують іньекцій патріотизму, проте не завадить зачерпнути з культу жертв, які 40 років тому згинули під Базаром, нову віру в добру й невмирущу українську державницьку справу.

ном, сторожем кам'яниці при вул. Личаківській ч. 4, як також численні українські друкарі з своїм провідником Порфіром Буняком. В інших обставинах їх приявність може, не заслугувала б на окреме підкреслення. Але це ж був час війни за український Львів на його вулицях із польськими повстанцями і міський пролетаріят грав у тих боях величезну ролю. Відомо, що брак численного, свідомого і добре зорганізованого українського робітництва у тодішньому Львові у противагу до польського „люмпенпролетаріяту", що відразу активно підтримав повстання, став чи не головною причиною нашої прогри у Львові. Поважну позицію по нашому боці творив факт, що більшість кам'яничних сторожів були українцями.

Заприсяження переводив сеньйор українських діячів у Львові, найстарший віком член УНРади проф. Юліян Романчук, який мав тоді 76 років. Коли згодом, ще в 1930 році за Польщі, прохожі бачили на лавці на Галицькій площі у Львові маленьку скорчену особу Юліяна Романчука, як він грівся до сонця, (помер у 1932 р., маючи 90 літ) то не могли знати, що тоді, у 1918 році, це була прегарна, висока, маєстатична сенаторська постать. До речі, Юліян Романчук завжди пригадував мені польського професора Ягайлонського університету у Кракові, графа Станислава Тарновського — також того самого росту, із такою самою розділеною посередині сивою бородою. Як серед українських парляментаристів вибивався своєю поставою на перше місце професор-політик Юліян Романчук, так серед парляментаристів польських — Станислав Тарновський.

Зворушеним, дрижачим, але радісним голосом заприсягав Юліян Романчук членів уряду відродженої української держави на Галицькій Землі — вперше після понад 550 років чужинецької влади, не рахуючи коротких епізодів за часів Козаччини.

Перший склав присягу д-р Кость Левицький, а вже за ним — інші секретарі-міністри. Чи всі вони без вийнятку були приявні — трудно мені вже пригадати собі. Знаю, що був полк. Дмитро Вітовський — військо, інж. Іван Мирон — шляхи, проф. д-р Олександер Барвінський, який мав стати заступником передбаченого на цей пост проф. д-ра Степана Смаль-Стоцького, — освіта й віровизнання, Ярослав Литвинович — торгівля й промисл, д-р Степан Баран — земельні справи, інж. Олександер Пісецький — пошта й телеграф, д-р Сидір Голубович — судівництво, Антін Чернецький — праця й суспільна опіка, лікар д-р Іван Куровець — суспільне здоров'я й д-р Степан Федак — голова Харчового Уряду. Але ось я не є певний, чи були тоді у Львові д-р Лонгин Цегельський — внутрішні справи, який виїхав був в край у службових справах, — д-р Іван Макух — публічні роботи, який

не був львов'янином, та д-р Василь Панейко — закордонні справи.

Сам акт заприсяження був короткий. Юліян Романчук стиснув кожному з секретарів руку, рій УСС-ів став на „позір" і Романчук та секретарі перші вийшли з залі.

Пригадую з того пам'ятного дня ще один маленький епізодик. Я побачив тоді, на великій залі недавнього намісництва, як, опершись об стіну, плакав старший чоловік в австрійській уніформі возьного намісництва. Я відрухово підійшов до нього і спитав, чого він плаче. „Зі щастя, пане, що дочекався своїх панів. Ціле життя служив чужим . . ." Цікаво, що той сам старший чоловік, для якого Юліян Романчук був тоді чи не півбогом, швидко потім віддав велику прислугу і хто знає, чи посередньо не врятував життя Ю. Романчукові. Після відвороту українського війська зі Львова я, разом із д-ром В. Охримовичем і д-ром Степаном Томашівським, залишились у Львові з доручення нашого уряду і Української Національної Ради, щоб дбати за українське населення. В якийсь час потім, раненько повідомлено мене, що ніччю поляки арештували і о 5 над раном вивезли Юліяна Романчука. Я пішов якстій до будинку кол. намісництва, де урядував вже поляк граф Скарбек. Там я знайшов того старого українця-возьного, який побіг до Скарбека, який ще тільки одягався. Скарбек негайно прийняв мене і признав мені рацію, що треба старенького Юліяна Романчука звільнити; про його арештування і вивезення він нічого не знав. Романчука звільнено й привезено назад до Львова ще того самого дня.

Пригадую, що того самого дня, перед урочистим заприсяженням уряду, Українська Національна Рада прийняла принципову постанову, що Українська Національна Рада, як найвища влада українських земель бувшої австро-угорської монархії, доручає Державному Секретаріятові поробити потрібні заходи для з'єднення всіх українських земель в одну державу. Ця постанова була потрібна однаково з уваги на військо і широкі кола громадян, які хотіли знати, як наш політичний провід уявляє собі правно - державний статус західньо-українських земель, як і з уваги на самих членів першого галицького уряду, щоб вони згори знали головну напрямну своєї політики. Цю постанову, як відомо, здійснено такими актами: тимчасовою умовою про злуку ЗУНР і УНР, підписаною у Фастові 1 грудня 1918 р., затвердженням цієї умови законом про злуку всіх українських земель в одну державу, у Станиславові 4 січня 1919 р., врешті урочистим проголошенням Акту Соборности у Києві 22 січня 1919 р.

Не змогли втриматись ані Західньо-українська Народна Республіка, ані соборна Українська

(Закінчення на стор. 12)

А. Валійський

Повстанський рух в Україні в роках 1917 - 1922

На повстансько - партизанську боротьбу багато людей задивляється, як на чинник деструктивний, чинник анархії та диверсії. Така однобічна інтерпретація є неслушна, вона тільки притьмарює властивий погляд на правдиве значення цієї форми боротьби. Повстанці можуть відіграти дуже поважну ролю у кожній війні, та передусім у визвольній боротьбі, і треба ствердити, що у наших визвольних змаганнях 1917 - 1920 рр. українські повстанці, правда не на 100%, таку ролю відіграли. Взагалі, партизанка може поважно прислужитися так до руйнування існуючих, як і до будови нових вартостей, а часом вона буває одним з головних чинників будови цілої держави. Правда, держава будується на певній політичній концепції, та всіма ресурсами нації, як засобами тієї політичної концепції. Серед тих ресурсів одно з перших місць займає реґулярна армія, але армія ірреґулярна-повстанська, може у великій мірі допомогти армії реґулярній у виконанні її завдань, якщо ця армія добре зорганізована і добре керована. Безумовно, що держава, яка під час війни крім реґулярної армії вживає також повстанських відділів, має величезну перевагу над ворогом, який легковажить цю методу боротьби.

Засадничо треба розрізняти 3 форми партизанки: 1) диверсійна партизанка одної держави проти другої, 2) диверсійно-революційна партизанка одної політичної концепції проти другої і 3) звичайна диверсія та бандитизм без жадної політичної ідеї. Щодо організації, то партизанка буває двояка: 1) коли вона постає стихійно під час революції, як це було в Україні в 1917 р. і 2) коли вона організується в державі вже існуючій, клясичним прикладом якої була партизанка, організована больше-

---

(Закінчення зі стор. 11)

Республіка. Нині соборні українські землі опинились в соборній неволі, під російсько-большевицькою окупацією. Але такі хвилини, як заприсяження уряду рідної української держави після віків неволі не є епізодами минулого: вони є заповітами для актуальних змагань, щоб знову таку ціль осягнути в майбутньому. Вони є джерелом нашої віри і нашого надхнення. 1-Листопадовий переворот у Львові був частинкою всеукраїнської національно-державної революції. Всі неґативні моменти з того часу бліднуть і тратять значення на тлі таких величних історичних актів волі українського народу. Під цим кутом треба й згадувати роковини Листопадового зриву.

вицьким штабом під час 2 світової війни.

Повстанський рух в Україні в роках 1917-22 під оглядом його ідейности, організації і способу ведення боротьби можна поділити на 3 періоди, при чому кожний з них має свої характеристичні риси. Перший період — це від початку української революції до половини 1919 р., другий від половини 1919 р. до відвороту Армії УНР за Збруч, і третій — це перші 2 роки окупації України большевиками. Реальна боротьба українського народу проти червоних і білих москалів в перших двох періодах виявлялася в 2 формах: у реґулярній війні і повстанських діях. Головним завданням повстанських відділів мало бути дезорганізувати ворожу владу, руйнувати тактичні й адміністраційні осередки, нищити комунікаційні шляхи, зривати продовольчу роботу, нищити військові частини і поодиноких представників влади, але вся та акція повстанських відділів повинна була бути координована штабом реґулярної армії, себто повинна була бути стисла співпраця повстанців з реґулярною армією. Щодо персонального складу повстанських відділів, то рівнож неслушно багатьом видавалося, що кожна людина, яка вміє стріляти з кріса, вже може бути партизаном. Навпаки, до партизанів треба ставити куди більші вимоги, як до вояка реґулярної армії, бо вояк реґулярної армії знає, що він є членом організованої маси, знає свій обов'язок, наказ командира виконує без жадних розмов і дискусії. Крім того, матеріяльні умовини, приміщення, забезпечення одягом і харчем, забезпечене запілля — це привілеї реґулярної армії. Натомість повстанець в більшості випадків сам рішає, як йому діяти для кращого виконання завдання. Відсутність запілля, реґулярного постачання, брак зв'язку, стала залежність від населення — у великій мірі деморалізуюче впливає на повстанців.

Якже та справа представлялася в першому періоді, себто від 1917 року до половини 1919 р. Передусім, в Україні в той час панував великий революційний хаос. Стихійна демобілізація російського фронту той хаос ще збільшила. Населення після світової війни здебільша було здеморалізоване, національна свідомість не була ще пробуджена. Кожне село було озброєне і то не тільки в легку зброю, але навіть в кулемети і гармати. Селяни не обмежувалися тільки до пасивного переховування зброї, але вживали її коли було треба і не треба, дуже часто навіть проти вояків своєї реґулярної армії. Майже кожна волость і село набули бойового гарту, організуючи озброєні загони, скількість яких особливо зросла під час Гетьманату, як контракція проти так званих „карательних отрядов". Кожний такий загін був очолюваний отаманом. Більшість цих отаманів в першому періоді,

це були люди, які не відповідали своєму призначенню. Передусім, з малою або жадною загальною освітою, особи, які легко піддавалися ворожій пропаґанді, національно мало свідомі, бракувало їм патріотизму та ідейности і з морального погляду мало вартісні. В ряди повстанських відділів крім ідейних патріотів попадало немало авантюристів та злочинного елементу. Більшість повстанських відділів з цього періоду не визнавала жадної підлеглости, ніякої співпраці з реґулярною армією та діяли здебільша на власну руку. Взагалі, це був період анархії, без ніякої політичної ідеї — період „отаманії".

Тут варто згадати про кількох отаманів, які не тільки уникали співпраці з реґулярною армією, але дуже часто виступали збройно проти неї. І так отаман Зелений — великий амбіціонер і демагог, мав досить поважний повстанський відділ, але в першому періоді виступав проти реґулярних частин Дієвої Армії. Другий, не менш відомий отаман Хименко заатакував частини реґулярної армії в районі Гребінки, які внаслідку понесли великі втрати вбитими і раненими. На Херсонщині обезброював реґулярні частини отаман Дячишин. На лінії Кременчук-Чигирин грабував і обезброював відступаючі українські частини отаман Коцур. Те ж саме на Звенигородщині робив отаман Туз — і багато інших. Взагалі, це була найтемніша сторінка повстанського руху в Україні, це була трагедія українських визвольних змагань. Правда, в цьому періоді були повстанські відділи, які брали зорганізовану участь у боротьбі за українську державність, як Чучупала з Холодного Яру та інші, але назагал їх було дуже мало.

Другий період, тобто від середини 1918 р. до кінця листопада 1920 р., був переломовим, наступила велика зміна на краще. Повстанці в своїй більшості провадять боротьбу з червоними і білими росіянами, маючи вже скристалізовану політичну ідею і виступають в обороні української самостійности. Які ж були причини такої кардинальної зміни ситуації в лавах повстанців? Передусім, окупація більшої частини України червоними і білими відкрила очі населенню, чого хочуть так одні, як і другі, та що вони несуть з собою в Україну. Прийшли: пробудження національної свідомости, більша відпорність населення на ворожу пропаґанду, українська національна контрпропаґанда та очолення багатьох повстанських відділів старшинами Дієвої Армії, як рівнож певні заходи уряду щодо централізації повстанських дій. Про цю зміну згадує в своїх спогадах генерал В. Сальський, він виразно стверджує, що окупація України червоними спричинилася до постання великої кількости повстанських відділів, більшість яких виступали проти большеви-

ків в обороні УНР. Щодо ген. Денікіна, то рівнож ген. В. Сальський стверджує, що з початком наступу білих, коли для населення України заміри Денікіна були неясні і невідоме було його відношення до українського національного руху, то багато повстанців навіть допомагали йому в боротьбі з червоними, але після київських подій в серпні 1919 р. повстанці виступили проти Денікіна на терені майже цілої України і тим самим спричинилися в великій мірі до розвалу його армії. Про це згадує в своїх спогадах сам ген. Денікін. Рівнож і большевики стверджують зміну, яка наступила в цьому періоді серед українського населення. І так, в таємному звідомленні київського большевицького воєнно-окружного штабу з дня 25 березня 1920 року читаємо: „Населення Гайсинського, Київського, Канівського, Таращанського, Чигиринського, Яготинського і інших повітів округи ставиться з симпатією до УНР. У цілій окрузі положення загрожене, селянство поголовно озброєне, бандитизм росте, великий відсоток селян наставлений по-Петлюрівськи. Оперує велика скількість банд, з яких частина рухомих, як банди Тютюника, Гулого, Павленка і банди місцевого характеру". Крім того командуючий большевицьким фронтом Антонов-Овсієнко в листі до Леніна писав: „Положение на Украине очень серьозное, особенно в Киевщине оперирует ряд крупных Петлюровских банд. К советской власти самое отрицательное отношение. В волостных советах сидят чистые Петлюровцы". В травні 1919 р. можна заобсервувати більш-менш зорганізований виступ проти червоних збоку повстанців, частина яких старається нав'язати контакт з центром УНР. І так, отаман Зелений, той самий, що в першому періоді виступав проти реґулярної армії, під час наступу на Київ в серпні 1919 р. разом з 6 Запоріжською дивізією розбиває під Білою Церквою большевицьку бриґаду. 31 серпня 1919 р. разом з реґулярною армією до Києва входять також повстанці. В цьому ж часі повстанці отамана Ангела нищать всі шляхи сполучення на лінії Ніжин-Київ і то так грунтовно, що змусили червоних евакуватися з Києва через Коростень. В червні 1919 р. в районі Теофіполя корпус СС разом з повстанцями розбивають і переслідують червоних. В акції Запорожського корпусу на Літин-Винницю в липні 1919 р. співпрацюють з ним повстанці отаманів Шепеля і Орла. Херсонщина майже ціла була охоплена повстанцями, де в організації повстанських відділів відіграв поважну ролю Повстансько-революційний Комітет. Але всежтаки велика кількість повстанських відділів рівнож в цьому періоді не мала плянового зв'язку з урядом і штабом армії, через що не було систематичного керівництва ними, а тим самим координації акцій повстанців з

частинами реґулярної армії. Хоч були в тому напрямку спроби, але вони не дали належного висліду. І так, в липні 1919 р. головнокомандуючим всіма повстанцями було призначено Малолітка, а в вересні ц. р. отамана Волоха, але так один як і другий нічим себе не проявили, бо ці невдалі призначення відбувалися під сильним тиском певних політичних кіл. Так само створення в Кам'янці Центрального Повстанського Комітету, на чолі з Н. Петренком було нещасливою операцією, бо та людина нічого спільного з повстанською акцією не мала, це був наскрізь партійний твір. Цей Комітет, внаслідку браку фахових сил, нічого не зробив. Але, незалежно від всіх недоліків, акція повстанців в цьому періоді була більш зорганізована, зв'язок з урядом і Штабом Армії, правда, спорадичний, але все ж таки був, а що головне, велика кількість повстанських відділів вже стояли міцно на ґрунті Української державности.

Підсумовуючи всі неґативні моменти з повстанських дій в Україні в першому і другому періодах, можна ствердити, що Уряд і Штаб Армії були безсильні в першому періоді опанувати ситуацію; зрештою, ніякий уряд в той час, мабуть, не зміг би нічого кращого зробити. Але щодо другого періоду, то крім вини окремих отаманів, збоку уряду було замало зроблено в справі організації, централізації і фахового очолення повстанських відділів. Недоцінено якслід значення партизанської боротьби, яка при добрій організації могла виявитися рішальним чинником в нашій визвольній війні.

Щодо третього періоду боротьби повстанців в Україні, то, на жаль, маємо дуже мало відомостей. Є короткі писемні спогади учасників, оповідання свідків цих дій, як рівнож ворожа література, але всі вони свідчать про те, що під оглядом національним і беззастережної відданости ідеї УНР цей період був найкращим. В цьому періоді боротьба повстанців не припинялася. Творилися нові повстанські центри, які використовували всі можливості для оборони здобутків української революції. Ані терор, ані голосні процеси над найкращими синами народу не спинили українського визвольного руху. Всі повстанці тільки й чекали повороту рідної Армії. Але червоні, після ліквідації зовнішніх фронтів проти поляків і Вранґеля, кинули цілу масу війська для подавлення повстанців. Опинившись в безнадійній ситуації, повстанські відділи були змушені ліквідуватися, бо забракло їм найголовнішого чинника — зовнішнього фронту української реґулярної Армії.

Ще досьогодні під час дискусійних доповідей з історії нашої визвольної боротьби, ми стараємося виправдувати нашу програну війну тим, що ворог мав переважаючі сили. На мою думку, цей арґумент не зовсім слушний, бо в другій по-

О. Гор.

В американському полоні

Тоді, як про англійський полон ок. 9 — 10.000 дивізійників написано досі вже чимало спогадів і опубліковано матеріяли, то про перебування ок. 700 дивізійників в американському полоні учасники воліли якось мовчати, не зважаючи навіть на обставину, що це здебільша дивізійники з терену Німеччини, себто ті кол. американські полонені, які належали до ініціяторів Братства і його видань. Подібна мовчанка панує хіба ще про перебування дрібної частини дивізійників у французькому полоні, подібно як і про побут у совєтському полоні: тут просто тому, що надто мало наших нелінивих до пера людей вирятувалося з-за дротів. Причини мовчанки колишніх „авербашників" з американського полону — радше психологічної натури: надто багато різних немилих проблем треба б заторкнути, пишучи всю правду про ті дні. А що й час уже настав (15 років пройшло) і таки покійний д-р Любомир Ортинський просив мене допомогти „очистити й цей стіл", то треба було рішитися на ці рядки. Певні причини не дозволяють, на жаль, підписувати цього спогаду повним прізвищем: та напевне і так для нікого з учасників таємницею воно не буде.

У відрізненні від „гомоґенного" назагал старшинсько - рядового складу наших полонених в англійських таборах етапу Шпітталь-Ріміні, то старшинсько - рядовий склад нашої „американської" групи був дуже неодностайний: сюди попали відприски різних частин Дивізії, в тому чи не найбільше з нефронтового запасного полку, отже людей, на яких загалом військовий мундир ще не був влежався; попали ж вони під команду несповна тридцятки здебільша молодих старшин із фронту. Сталося бо так, що із відступаючих на Захід після капітуляції східнього фронту (8 травня 1945) частин Дивізії шляхами на Фойтсберґ - Твімберґ - Санктмарґаретен-Ноймаркт - Мурав у Тамсвеґу відділено, враз із німецькою колоною, й кусень дивізійної валки й скеровано на Мавтерндорф, і та група — замість попасти на пів-

---

ловині 1919 р., коли наші з'єднані Армії нараховували біля 100.000 вояків, коли б у той час прийшло об'єднання всіх наших повстанських відділів, що оперували на терені цілої України, — вони представляли б армію понад 300.000 чоловік. Це й була та наша сила, яка переважала сили ворога. Наша трагедія полягала в тому, що ця повстанська армія не була об'єднана, добре зорганізована, та не було координованої співпраці з Дієвою Армією.

день до Шпітталю до англійців — попала на північ, почерез Мавтерндорф, у Раштатт до американців. Лихо хотіло, що попали туди враз з нами й ціла низка українофобних німців із дивізійних штабів (Кляйнов, Баєрсдорф тощо) і вони силою інерції спершу продовжували займати своє уприві-лейоване становище і в нових обставинах. Генерал Фрайтаґ під впливом вісток про трактування американцями вищих есесманів, як воєнних злочинців, мав покінчити з собою ще в Мавтерндорфі пістольною кулею, команду ж перейняв полк. Баєрсдорф — натурою і стажем поліцист, а в потребі „з браку ляку" спечений 1944 року командир артполка Дивізії.

А що американці загалом мало, а то й зовсім не цікавилися внутрішньою організацією маси полонених, а харчування полонених все ще проходило із мізерних армійських запасів почерез німецькі штаби, то для німців Дивізії, привиклих і раніш до „іберменшівського" становища „герренфолькч", це в обставинах насталого голоду створило порівняно теплі синекурні місця. Зігнані в глухий кут альпейської долини річки Ваґрайн наші полонені харчувалися хіба кваском і молодою кропивою: у однодивізійних же „камерадів" бачено і консерви і муку і інші недосяжні ласощі. Голодовий бунт назрівав. Приходив дехто із Шпітталю з дивізійного табору й розповідав про тамошні блага під англійцями. Але після голодових тижнів годі собі було вже дозволити на виснажливу альпіністичну туру почерез Високотавернські верхи у Шпітталь. До нас причалила, покликаючись на якісь там пропозиції ген. Шандрука, ще й тридцятка якоїсь донсько-козачої частини під проводом Комарова; їх недавнього минулого хіба ніхто дочовпатися не міг: оповідали, ніби вони були лиш пожежниками в Берліні під час альянтських бомбардувань, більшість однак згадувала італійське Уділе, як місце постою напередодні капітуляції. Свого ж швидкого причеплення до „українських есесів" згодом гірко жаліли, як дістали в лоб усі „паролі" про недалеку протисовєтську війну, а вигляди на скоре звільнювання американцями чужинців маліли. Надокучувало постійне прохання про звільнення тих ніби „випадкових напівцивілістів" і німецьким штабам і американським вартовим. А треба було їм і ті безнадійні подання писати і служити за перекладачів аж до часу, поки прийшла формальна заборона від американського штабу надокучувати вартовим воякам такою настирливістю. У внутрішньому житті дивізійників ці „пожежники" трималися завжди осторонь, щоб їх, бува, не зарахували до „колишніх вояків". Зустріла їх згодом гірка доля: дехто з-поміж них добровільно зголосився на „родіну" (мовляв, і 1920 року потрима-

но лиш зо дві зими дроворубами у смоленських лісах добровільних поворотців із Ґалліполі) і всіх же їх як задекларованих совєтських громадян повели перед емведівську комісію, — а тих, хто признався до ранішої служби в ЧА, американці силоміць видали на провесні 1946 р. большевикам у Вайдені. Дехто на еміґрації включився в донсько-козачий рух (брати Комарови).

Неменш нетерплячими виявилися й ті короткочасові дивізійники з запасного полку, що туди були змобілізовані весною 1945 р. з-поміж насильно вивезених на роботи в Райху. Ця, нерідко мало або й зовсім неграмотна катеґорія полонених, ще без дрібки вояцького духа, великою кривдою для себе вважала побут у полоні із значкованими „блютґрупним" татуюванням „старими дивізійниками": рішуче вважала, що місце їй на волі, по формованих саме таборах „діпі".

Чимала група німців-есесманів з Дивізії трималася нашого гурта теж у надії, що їй тут легше обійдеться їхнє раніше есесманство („паролі" бо ворожили по 20 років примусових робіт есесманам, а недалеке звільнення — вермахтівцям). Внутрішні тертя з українським загалом полонених привели незабаром до скандального конфлікту, до гідного жуліків завершення в тому прикрому розділі спільної історії, що звався „Німецький персонал в 1 УД".

Після кількатижневого побуту в Ваґрайнській плящці виведено оту виголоджену групу в недалекий Санктйоганн (Марк Понґав), де посаджено на товаровий поїзд і завезено в баварський Вайльгайм. Не обійшлося подорозі й без конфліктів із знахабнілою юрбою совєтських полонених, серед яких парадували з дощинкуватими полковницькими пагонами „ахвіцера"-емведисти. Ці союзники американців нападали на нас при постоях ешелону по станціях, грабуючи видавані харчі, відбираючи людям приватні речі — все це на очах американських вартових. На належну відсіч годі було собі дозволити: люди боялися за потурбування таких босяцьких „альянтів" можливого здесяткування американцями, від яких також різного можна було тоді сподіватися. Тож приходилося мовчки терпіти наругу. Пам'ятаю хвилину, як один з-поміж наших плюснув нахабним совєтчикам: „Не гоїжся надто, бо й так у Сибір гнити поїдеш!" і тим до живого задраснув найскритші їх власні прочуття. Що до бійки там не прийшло, то лиш завдяки якомусь українцеві серед їх юрби, який став зацитькувати підпилих „корешків", а нашого „пожежника" ганьбив: „І чого ти їм таке сказав?!" Допоміг нам тоді й якийсь принагідний свідок-поляк, що скоро спровадив мурина-вартового.

У Вайльгаймі на станції, куди ми прибули над світанком, трапилася подія, що мала ще раз засвідчити про німецько-український „камерадшафт" у 1-ій УД типу відомих „штандґеріхтів" Фрайтаґа. Наші голодні вояки відкрили на сусідніх рейках якийсь німецький ваґон із вермахтівськими консервами і дехто ухитрився в темряві „позичити" з нього кілька „бікслів". Як же це помітили дивізійні „іберменші", то за давньою привичкою в Дивізії ще з-перед капітуляції — не лиш повідбирали таке добро, але ситий поліцист Баєрсдорф рішив ту приловлену п'ятку „злодіїв" покарати прикладно розстрілом після швидкого „штандґеріхту". В Дивізії отак розстріляно за дезерції та за „організування" харчів щось понад дві сотні наших молодих людей. Однак тепер на смертний присуд треба було дозволу американського старшини. Йому Баєрсдорф особливо яскраво розмалював цей „злочин", щоб добитися підтвердження присуду й одночасно унаглядняти ту взірцеву дисципліну, якою німецькі есесмани хотіли заімпонувати новим панам. Американця однак така дрібничка якось особливо не зворушила й на таку жорстоку кару не погодився. Половлених бідолах хіба лиш трохи побили надто службисті вартові. Цю невдачу наші „іберменші" рішили тоді надолужити собі інакше: представили всю українську групу перед американським командуванням, як ноторичних бандитів і злодіїв, непоправних бунтівників і бездисциплінну юрбу, за яку не хотять нести відповідальности та просять про її відсепарування від „порядного німецького вояка". Не попередивши нікого ні про що та залишивши для своєї жменьки німців рештки обозної валки, Баєрсдорф вивів усю нашу колону у багнисту долинку над потічком біля Еберфінґу, оточену з трьох сторін горбками, вишикував своїх „порядних німців" окремо й сказав до українських „бандитських" фронткамерадів свою останню прощальну промову, тлумачену зразу ж пор. Л. Ортинським; говорив про своє розчарування українцями, яким не помогли всі його жертвенні намагання виховати їх на справжніх вояків, бо переважають серед них злодії й бандити, тим то він не може далі наражувати своїх порядних німців на можливу збірну відповідальність за український бандитизм, отже відведе німців геть, а нас віддає надалі під опіку гарматам і кулеметам американських танків; старшим над нами призначує сотн. Вол. Козака. Власне ніхто й не жалував за тим, що врешті відійшли зарозумілі штабно-обозові п'явки і всі, навіть не зважаючи на ті незаслужені образи, радше відідхнули полегшено. Гірше однак було, коли враз ніби на підтвердження Баєрсдорфових погроз справді на горбки довкруги нас виповзли три американ-

ські танки й скерували на нашу трилаву жерла своїх гармат та цівки кулеметів. Так то, консеквентно до всієї своєї попередньої політики в Дивізії, подякувало нам наше німецьке командування за спільну фронтову боротьбу, за „камерадшафт" зброї, за тисячі поляглих і поранених, за сотні інвалідів.

Прийшлося наладнувати за нових обставин усе: від кухні й шаласів (рідко хто мав плащпалатки на шатра!) до перекладачів. Не було навіть клаптика пристойного паперу, щоб списати сяку-таку нотатку для американців, хто ми такі. Та й тих людей, що мали бліденьке уявлення про англійщину, знайшлося всього . . . двох. Одного з них (О. Лисяка) незабаром прийшлося післати з табору, як зв'язкового до Мюнхену із розпачливим „ес-о-ес!" до наших громадських установ. І ще багато висилано тоді подібних кур'єрів, щось як Ной із ковчега після потопу, з тим, що назад до нас ніхто вже не повертався. — Життя в нашій долині почало якось наладнуватися: побудовано з „нічого" шатра, за всякі військові відзнаки та фотоапарати вимінювано в американських колекціонерів додаткові харчі, а біля їхніх танків збирано клапті прочитаних газет — одиноке джерело наших вісток зі світу. Само собою, в усіх завелися приятелі фронтовика й полоненого — воші. Сотн. Козак скоро дібрав собі штаб людей, які зайнялися зорганізуванням адміністрації для тих кількох сотень людей. І тоді і згодом ще хіба може надто багато уваги присвячувано чомусь стройовим, а надто мало іншим (хоча б практичним культурно-освітнім та цивільнозваневим) справам. Щоправда, всесильне почуття голоду паралізувало всяку ініціятиву. Функції референтів зв'язку до вищих властей і інформаторів перед загалом таборовиків перейняли пор. Л. Ортинський і сотн. М. Малецький. В нашому гурті опинилося аж двох військових священиків (о. Томашівський і о. Богдан Левицький), то душпастирською опікою таборовики були забезпечені. Наші однонапрямні кур'єри осягнули бодай те, що на коротко під наш табір приїхав інкоґніто ген. Шандрук враз із о. М. Левенцем — поінформувати старшин таборового штабу про загальну ситуацію. Не знаю вже, наскільки у зв'язку з тим поширилися були серед наших полонених наївняцькі плітки про недалекий совєтсько - американський конфлікт (щось „а ля Настя Волошин"!), та що незабаром нас полонених американці „переймуть на свою службу", а тому люди не повинні розбігатися, бо „ще будуть потрібні". Нам, старшинам, передавав якось так подібну інструкцію Ортинський. Хоч я особисто (як і загал критичніших старшин) такому не надто вірив, бо ж доривочно читав клапті „Старс енд

Страйпс", але ж сказав собі, що в нашій історії часто трагедією бувало те, що політичним проводам бракувало виконавців для своїх доручень; то ж рішив тепер, навіть проти власного переконання, теж — сидіти й чекати. Подібно, здається, міркували тоді всі ті молоденькі старшини, що властне повинні були радше йти докінчувати свої „цивільні" студії, замість марнувати час на картярстві й полюванні на вошей. Однак втовкмачували зачуту інструкцію людям, а потім наразилися зі сторони мужви на закид, що, мовляв, панам офіцерам „войска" було ще замало, хочуть в нього бавитися ще й у полоні, а тому нам розбігатися не дозволяють. Інша справа, що багатьох з-поміж отаких розбіглих певне половлено б і вони опинились би розпорошено по різних таборах. Властне іншої раціональної арґументації отого „витривати у полоні" нам від нікого почути не довелося і після того, як всі оті наївненькі плітки остаточно дістали в лоб.

Однак незабаром втечі стали річчю важчою: наш табір переміщено яких 10 км. на південь — над озеро Ріґзе (між Гофгаймом і Айдлінґом) у комплекс німецьких есесманських, де втікачів ловили вже не тільки вдень байдужі американці, але вночі й педантна, відокремлена й незле озброєна німецька жандармерія, навербована з-поміж полонених. Вдень черги кулеметів із американських танків на горбках перестерігали підприємчивих полонених, що визначені „денними наказами" „візірні" межові лінії табору це нераз не фікція. Охочих випливати на озеро теж завертано кулеметними чергами, а при березі чекали на кожне тепле тіло армії п'явок. Наше положення в комплексі есесманських таборів настроювало ворожо до нас довколишніх баверів, неприступних для ніяких торговельних трансакцій, бо вони конче хотіли продемонструвати отаким своїм відношенням перед американцями свою ворожість до гітлеризму. На більше ніж на гру в „покера" і тут не давали себе зорганізувати апатичні від голоду люди — та й, здається, намагань на більше — крім щоденних апелів — помітити не можна було; перебільшеною за тих умовин дисципліною пробовано ще хіба переконувати знуджених муринських жувачів ґуми, що ми мовляв аж не такі то збунтовані бандити, як це нас дивізійні німці змалювали: люди нерідко мліли в апельному шику з голоду, то ж ніхто тямущий не став би педантно провірювати, чи в них при кишенях позащіплювано всі ґудзики... Дехто з „порядних німців" Баєрсдорфа пробував був навіть перепроситися з „українськими бандитами": майор Вільднер став приходити в таборовий штаб на милі розмови й переговори, чи не прийняли б українці декого з „своїх командирів"...

(Друга частина в наступному числі)

Д-р Роман О. Климкевич

Український воєнноморський майвець

Майвець зачисляється до високих інсиґній воєнноморської фльоти і під оглядом частоти свого застосування стоїть він серед воєнноморських прапорів на третьому місці після національної воєнноморської майви та після передньої майви, що в українській фльоті була названа гюйсом.

Воєнноморський майвець має багатостороннє значення і він окреслений в одному з найкращих підручників прапорознавства ось як[1]: „. . . видовжена майва, застережена для воєнної фльоти, і нею мають користуватися такі старшини, яким не прислуговує жодний особливий командувальний знак. В країнах, що в них воєнна й торговельна майви тотожні, відрізняє майвець воєнний корабель від торговельного". До цього зручного окреслення слід додати ще кілька пояснень. Згадані нижче особливі командувальні знаки — це майви головнокомандуючого воєнноморською фльотою, адмірала, віцеадмірала, контр-адмірала та інших найвищих старшин. Майвець прислуговує всім нижчим старшинам і тому він підноситься на переважаючій частині кораблів воєнноморської фльоти. Він вказує на присутність командуючого старшини і на те, що корабель знаходиться в стані виконування свого службового доручення. Переважно він вузький і трикутновидний.

Майвець для Української Державної Фльоти встановлено 1918 року за гетьмана Павла Скоропадського. Дня 17 вересня 1918 р. наказом по Морському Відомству ч. 372/159 оголошено закон про майвець (вимпел) воєнних кораблів, а теж про майви посла й посланників Української Держави[2]). Урядовий текст опису звучить ось як: „Вимпел білий, в крижі яко-

[1]) Neubecker, O.: Fahnen und Flaggen. Leipzig, 1939. S. 14 u. 82.

[2]) Шрамченко, С.: Закон про Українську Державну Фльоту та його виконавці. „За Державність", збірник ч. 5. Каліш, 1935. Ст. 128-9.

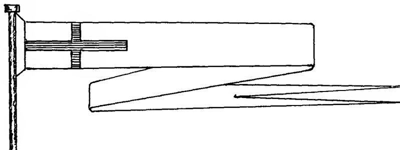

го міститься рівнобіжний синій хрест; висота хреста рівна ширині вимпела; ширина хреста рівна 1/7 високости його".

Законотворці назвали майвець вимпелем, що являється зайвим посереднім запозиченням з німецької мови за посередництвом російської воєнноморської термінології (німецьке „Wimpel" або „Kommandowimpel", російське „вымпел"). Ми придержуємося української назви „майвець", що послідовна й доцільна під різними оглядами і що затвердилася вже в українській військовій і воєнноморській термінології[3]), як теж у передових словниках української мови[4]). Тільки в совєтських словниках залишилося ще слово „вимпел"[5]). Майвець рівнозначний англійському „commission pennant", французькому „flamme" і еспанському „gallardete". Майва це одна з відмін прапорів, що підноситься й опускається на майвильні або на щоглі і що має свої підвідміни — торговельну, адміральську та інші майви, майвець і т. д. З цієї причини приходиться нам ствердити, що вислів „воєнноморський прапор", який — на жаль — широко розповсюднився серед українського суспільства, дуже неточний і навіть неправильний, бо поняття прапору загальне та охоплює всі види полотнищних відзнак (стяг, корогва, значок, знам'я, майва і т. д.); його правильне окреслення, це — воєнноморська майва.

Про встановлення нової майви для української фльоти повідомлено своєчасно і як слід морські великодержави. Від д-ра О. Нойбекера, передового німецького геральдика і генерального секретаря геральдично - генеалогічного наукового товариства „Дер Адлер" у Берліні, знаємо[6]), що в архіві цієї ж установи переховується лист від німецької мореплавської технічної комісії на Чорному морі з 26 вересня 1918 р., в якому стоїть між іншим (подаємо в дослівному перекладі): „ . . . українське воєнноморське міністерство повідомило, що встановлено білий майвець з синім рівностороннім хрестом у накутнику. Висота хреста рівняється ширині майовця".

Хрест для українського майовця запозичене в найвищої інсиґнії української воєнної фльоти, а саме в воєнноморської майви, затвердженої 18 липня 1918 р., що в ній блакитний прямий хрест займав одне із головних місць. Виглядові самої воєнноморської майви не присвячуємо в цій статті більше уваги, бо завдяки сл. п. Святославові Шрамченкові, капітан-лейтенантові Української Дер-

3) Ільницький-Занкевич, І.: Німецький та український військовий словник. Берлін, 1939. Ст. 252, 289, 373 і 430.

4) Кузеля, З. і Рудницький, Я.: Українсько-німецький словник. Ляйпціґ, 1943. Ст. 376.

5) Кириченко, І. М.: Орфографічний словник. Київ, 1955. Ст. 58. Російсько-український словник. Київ, 1937. Ст. 94.

6) З особистого листування.

жавної Фльоти[7]), має вже вона свою досить багату літературу. Таким чином взоровано український майвець на британських і німецьких маївцях, що були дещо упрощеним зображенням великих прямих хрестів воєнноморської майви З'єдиненого Королівства й Німеччини. С. Шрамченко твердить[8]), що спершу задумувано покористуватися для інсиґній української фльоти зображенням скісного, т. зв. Андріївського хреста, беручи на увагу те, що Святоандріївський міт куди більше приналежні Україні ніж Росії, одначе з огляду на те, що тим хрестом вже віддавна користувалася російська фльота, придумано для української фльоти новий, прямий і блакитний хрест на взірець подібних хрестів таких мореплавських великодержав, як З'єдинене Королівство, Німеччина та інші. Наявність знаку хреста в майвах Української Державної Фльоти була конечна з огляду на вікові традиції українського воєнного знаківництва, як теж з огляду на виразне дотичне домагання українських моряків.

Важно ще замітити, що хрест українського маївця блакитний, а не синій, хоча в двох вище наведених — українському і німецькому — урядових текстах названо його синім. Українська геральдика не знає синьої барви та завжди користувалася блакитною. Німецька геральдика вживає теж виключно блакитної барви, хоча окреслює її як синю. Отже в двох вище згаданих текстах маємо до діла тільки з деякою неточністю вислову, а не з дійсним ствердженням наявности синьої барви, що зрештою потверджується збереженими речовими пам'ятками інсиґній української фльоти.

Оцінюючи вигляд українського маївця приходиться ствердити, що він має свої додатні й від'ємні ціхи. Він гарний щодо рисунку й добору барв та добрий для мореплавського вжитку своєю виразністю. Його недоліками являється те, що він передає тільки другу національну барву — блакитну — й додаткову білу, а не передає першої національної барви — жовтої, чого напр. не буває в маївцях інших морських великодержав. Крім того містить він у собі рисунок хреста, що непритаманний традиціям українського воєнного знаківництва, і шкода, що законами з 1918 р. не обновлено у фльоті староукраїнського широкораменного, т. зв. степового чи низового хреста[9]). Це одначе спра-

7) Напр. статті: Піднесення українського прапору в Чорноморській Фльоті („За Державність", збірник ч. 2, Каліш, 1930), Український воєнний прапор („Наш Клич", ч. 51, Буенос Айрес, 1952), Український воєнно-морський стяг („Америка", ч. 86, Филаделфія, 1956) та інші статті в журналах „Літопис Червоної Калини", „Табор" і т. д.

8) З особистого листування.

9) Гл. Климкевич, Р. О.: Козацьке родове знаківництво. „Голос Комбатанта", ч. 3, Ню Йорк, 1959.

ва. що може бути поладнана тільки будучим суверенним урядом України.

Майвець Української Державної Фльоти має й досі свою безсумнівну правну основу. Проєкти інсиґній фльоти стали випрацьовуватися за Центральної Ради УНР, остаточно здійснено їх та затверджено законами за Гетьмана в Українській Державі, а Директорія УНР крім кількох доповнень не ввела ніяких змін. При цьому слід відмітити, що „Свод Воєнно-Морських Постанов" (в цьому теж книга X, „Морський Устав"), що діяв в Українській Державній Фльоті в рр. 1917-20, був остаточно затверджений 25 січня 1919 р.

Хоча під цю пору не підноситься ця основна відзнака морського старшинства на українських кораблях, український воєнноморський майвець являється гарним взірцем для різних емблем товариств, які цікавляться українським морем, пластунів та інших юнацьких згуртувань. А тому, що в роках повної державности не встановлено окремого маївця для кораблів під командою не воєнноморських, лише військових і летунських старшин, є він цінною інсиґнією для всіх українських комбатантів.

ВІЙСЬКО КОЛИСЬ І СЬОГОДНІ

Енріке Мартінез-Кодо

Вояки „Де Оппрессо Лібер" і поневолені нації

Енріке Мартінез-Кодо — це визначний журналіст Латинської Америки, відомий в нашому громадянстві з численних статтей на теми східньої Европи, зокрема про Україну. **В Арґентині редаґує** офіційний журнал для війська і від довшого часу є технічним редактором журналу „Укранія Лібре". Є теж співробітником американського офіціоза для високих військових шкіл „Мілітері Ревю", де помістив у минулому році свою працю про УПА. В останньому часі виготовив подібну працю про наші визвольні змагання і зредагував історію 1 У. Дивізії Юрія Тиса-Крохмалюка п. з. „Гуерра і Лібертад". Цю статтю Автор зладив спеціяльно для „Вістей Комбатанта". — **Редакція.**

Від приблизно десяти років американські збройні сили зараховують до своїх реґулярних формацій різні з'єднання спеціяльних завдань, призначені в противенстві до мілітарних традицій не до тих цілей, які мають ще й нині реґулярні війська. Вояки тих з'єднань, усі добровольці, гордяться своїми відзнаками на рукавах і бойовим ножем, перехрещеним двома стрілками і поясненням "De Oppresso Liber" (Звільнити від гнету). Всупереч згаданій реґляментарній традиції, ці вояки є прямими наслідниками нереґулярних бойовиків типу Davy Crockett-a, Daniel-a Boone'-a і Jim-a Bowie, а їхнім завданням є вишколити, зорганізувати, забезпечити постачанням і досвідченими вояками потенціяльні сили націй поневолених совєтським комунізмом, і тих, які в останньому часі підлягли йому. Іншими словами, ці з'єднання, яких головний центр знаходиться у Fort Bragg у північній Каролайні, мають за завдання приготовити, забезпечити і кермувати повстанцями та підпільними рухами, які будуть формуватися в запіллі комуністичного фронту.

Під безпосередньою контролею Центру психологічної війни і шефа департаменту психологічної війни у Пентаґоні ці спеціяльні військові сили, що мають „Звільнити від гнету" дістають різнородні інструкції і завдання, від можливо найтихішої ліквідації ворожого вартівника, до способу приготовити гадину на снідання, від

метод як ужити здобуті військові матеріяли і зброю, як виконувати саботажі і наскоки, як уживати всі можливі засоби транспорту, до виробництва зброї в усяких умовах і до здобуття належних вісток про ворога. Вояки можуть пристосуватися до будьякої країни, мови, кліматичних умов, терену і харчів; тобто, вони мають найбільш можливі фізичні і тактичні умови пережити труднощі, які без сумніву стрінуть у своїх операційних зонах.

Нині існує багато центрів формування і постою тих з'єднань; поза матірним центром в Fort Bragg є ще подібні на японському острові Окінава, в зоні Панамського Каналу і в західній Німеччині (10-та група Спеціяльних збройних сил).

Організація. Організація має на увазі особливу гнучкість, яка дозволяє якнайкраще виконати свої завдання. Засадничо група спеціяльних сил організується клітинами, зложеними з груп докладно вишколених і досвідчених, а кожна з них може діяти незалежно. Щоб діяти у більших розмірах, найменша одиниця є здібною організувати повстанські з'єднання, набагато численніші від себе. Підставовою одиницею є гурт — "team" ФА (Ф — означає бойову одиницю, А — ступінь її ваги). „Тім" ФА є готовий включитися в означену зону і зорганізувати там полк повстанців силою 1.500 люда. „Тім" ФА складається з: шефа-капітана; шефа операційпоручника; підстаршини, що командує „тімом" і може виконати сам завдання кожного із своїх вояків; 4 підстаршин інструкторів, двох спеців від важкої зброї і двох від легкої. Вони знають докладно не тільки власну зброю, але теж усі типи зброї ворога; 4 специ вибухових матеріялів і хемічних сирівців, власних і ворожих; 2 підстаршини зв'язку, спеців від радіостацій. Вони вивчені теж конструювати апарати в найгірших умовах; 1 підстаршина-санітар, вишколений теж у запобіжних засобах медицини, фармакології і в наглих хірургічних забігах. „Тім" ФА має автоматичні карабіни, легкі скоростріли, кріси для спеціяльно вишколених стрільців (з оптичними інструментами), вистрілювачі ракет, радіо і хірургічні матеріяли. Позатим механічні знаряддя, вибухові матеріяли, тощо.

„Тім" ФБ має за завдання організувати теренові з'єднання повстанських сил, які вже постали при допомозі ФА. Його завдання в суті речі не різниться від завдань попереднього „тіму", поза координацією підвладних екіп. Його склад такий: шеф, переважно в ранзі майора; шеф штабу-капітан; 4 старшин — переважно поручників-шефів клясичних секцій штабу: С1 — персональний, С2 — розвідка, С3 — дія, С4 — постачання; 4 підстаршин адьютантів старшин штабу. Далі 2 підстаршин, командуючий і його заступник; 1 підстаршина, шеф

екіпи радія; 4 радіооператорів; 1 підстаршина зв'язку; 4 підстаршин для вибухових дій; 1 підстаршина санітет; 1 підстаршина постачання.

Для служби таборів і вишколу ФА має групу АА (перше А означає характер адміністративний, друге вагу групи). Ці адміністративні групи не перебувають разом з Ф у час виконування їхніх завдань поза лініями фронту.

Вищою одиницею є „тім" ФЦ, що має ті самі завдання як ФБ, тільки вищої єрархії. З тієї причини шеф „тіму" є підполковником, 2 штабових старшин майорами, а інші капітанами. Ця зміна в ранґах потрібна для виконання вищих завдань, які ставлять вимоги кращих вояцьких прикмет персоналу. „Тім" ФЦ контролює два або три „тіми" ФБ і має до помочі адміністративну одиницю ФБ, щоб запевнити приміщення і постачання в часі вишколу або в період перед дією.

Найважнішою оперативною організацією є ФД, що має завдання координувати дії двох або й більше теренових повстанських організацій. Це є найвищий рівень команди спеціяльних військових з'єднань, які діють поза ворожими лініями; його організація та сама, що попередніх груп, тільки старшини є ступнем вищі. Шефом є полковник, шефом штабу підполковник, і т. д. Хоч існує ще вища „команда групи спеціяльних військ", але ФД практично координує найважливіші завдання тих військ.

Команда групи має тільки адміністративне завдання і ніколи не діє поза фронтовими лініями. Для виконання своїх завдань має приділену одну сотню команди і служби, відділ зв'язку і відділ постачання і направи парашутів.

Як бачимо з цього, спеціяльні війська здібні виконати свої завдання, призначені їм найвищою командою для потреб Америки.

Причини. Чому збройні сили ЗДА рішили зорганізувати спеціяльні війська? В першу чергу досвід боїв УПА, литовської БДПС і польських ВІН і ВРН виказали, що в глибині країв опанованих комуністами, без уваги на совєтський терор, можуть існувати великі підпільні і повстанські рухи завжди, коли вони сповнені священними принципами свободи і незалежности. Тому тільки центри націоналістів можуть стати центрами постачання і безпеки повстанцям, з їхнім багатим досвідом, здобутим довголітньою боротьбою з московським окупантом. Далі, створення спеціяльних військ у 1952 р. (хоч у той час вони вже існували, маючи інші завдання) базується без сумніву на досвіді другої світової війни і на студіях над боротьбою антикомуністичних рухів в країнах окупованих і поневолених; головно на досвіді УПА, бойові частини якої зуміли відкрити собі шлях через Польщу і Чехословаччину, і прийти в літі 1949 до німецької зони,

окупованої американцями. Таким чином вони виявили перед світом незламну волю українського народу боротися за відновлення своєї незалежности.

Далі можна зрозуміти рішення американської верхівки, коли поглянемо коротко на совєтську військову доктрину, яка подає в сконденсованій формі елементи, відомі як „засадничі чинники, що діють постійно і визначають долю воєн".

Ці засади повторяли часто совєтські військові лідери, як Жуков, Маліновський, Конєв, Васілевський і Соколовський, а вони такі:

1. Забезпечення тилів, 2. мораль війська, 3. чисельність і якість дивізій, 4. узброєння, 5. знання і відповідальність командного стану. Від недавна совєтські військові шефи признають існування ще інших „переходових чинників", але вищенаведені є засадничі. Як бачимо, на перше місце совєтські стратеги поставили забезпечення тилів. В совєтському розумінні „тили" це не тільки функції постачання, вишкіл запасу і т. д., але ціла комуністична суспільність. Це вияснив достатньо Ворошилов, коли сказав: „Окреслення безпеки тилів включає в собі усе, що складається на форму вияву життя і діяльности цілої системи: соціяльні справи, політика, господарство, система продукції, ступінь організації робітничої кляси, ідеологія, наука, мистецтво, мораль народу і інше". Тобто, в совєтському розумінні тили, це суцільність держави, і тому існування націоналістичних рухів (буржуазні сепаратисти, капіталісти і фашисти — як кажуть росіяни) і повстанців, обезцінює СССР і її соціялістичну систему. В такий спосіб, не може бути нічого більш доцільного для наступу на базу совєтської системи і для його успіху, як допомогти до організації повстанців серед поневолених народів.

А проте історія вказує, що Захід, на жаль, втратив час і не зумів використати досвіду народів, поневолених Москвою. Логічно можна б запитати: Що сталось би, якби в 1946 році протикомуністичні рухи в Україні, Польщі, Бі-

лорусі, в балтійських краях, на Кавказі і т. д. мали таку допомогу, яку нині плянують вояки формацій „Звільнити від гнету", та ще й допомогу цілого вільного світу, який у той час міг спиратися на монополь атомової зброї? Відповідь легка: тоді народи Східньої Европи були б відзискали свою незалежність і свободу, комунізм втратив би всі окуповані території включно з безмірними багатствами України, які ще нині творять около 40% потенціялу СССР. Тобто, комунізм був би зредукований до Російської ССР, одинокої автентичної російської землі. Так, рішуче ми тратили час.

Що можуть очікувати поневолені народи?

Центри творення спеціяльних військ "De Oppresso Liber" служать рівночасно для вишколу до протидій у революційних війнах, в яких появляються комуністичні партизани, себто там, де комунізм появляється у своєму етапі мілітаризації. В цьому розумінні високі урядовці Пентаґону припускають, що ЗДА, у випадку війни, будуть доставляти зброю нереґулярним протикомуністичним відділам кожного народу. Це рішення прийшло у висліді пропозиції президента Кеннеді Пентаґонові, у зв'язку з військовими операціями, призначеними до поборення комуністичних партизанів.

В той сам час американські збройні сили дають численні стипендії для старшин Латинської Америки, Близького і Далекого Сходу, які бажають покінчити протипартизанські курси у Fort Bragg (ЗДА) і Fort Gulick (зона Панамського Каналу).

Але чого можуть сподіватися поневолені народи? Здається, що спеціяльні війська не мають завдань, згідних з ідеалами, які причинилися до їх створення. Крім цього посьогодні не маємо ніякої вістки, яка вказувала б на те, що згадані війська можна вжити в часі ,,холодної війни". Їх резервують тільки на випадки ,,гарячої війни". Випадок з Угорщиною, де в 1956 році розпалилась революція, отже в часі, коли спеціяльні війська існували вже чотири роки, виявив велику хиткість і вагання вжити ці війська, і в цьому бачимо велику помилку західньої стратегії. Бо резервувати "De Oppresso Liber" тільки до відповіді на ситуації, створені комунізмом, означає відібрати їм засадничу їхню ціху: ініціятиву. В дійсності, якщо спеціяльні війська дозволять на ініціятиву комуністичній підривній акції і обмежать себе до гашення джерел вогню у час, коли він уже палає, тоді рискують стати пожежниками, які завжди прибувають запізно на місце пожару.

Тому можемо сказати, що поневолені народи не повинні нині віддаватись оманам щодо негайної допомоги збоку спеціяльних американських військ. А проте, саме існування тих військ може бути іскоркою надії в світі тіней, які на-

лягають на ці народи від довгого часу.

Від недавна американські чинники, відповідальні за цю ділянку, зберігають у тайні пляни щодо поневолених народів. Але було б невибачливою помилкою західньої стратегії, — повторюємо, — коли б ці чинники не використали існування націоналістичних рухів, які від десяток років борються проти московської окупації, і мають за собою великий досвід підпільної боротьби. Німці, захопивши 1941 року краї СССР, недоцінювали і погорджували поміччю, яку їм могли дати поневолені народи, а коли усвідомили свою помилку, було вже запізно. Що гірше, внаслідок жорстокої поведінки німецьких катів, народні маси обернулися проти них, організуючи активний збройний спротив, в якому УПА була найпотужнішою силою.

У зв'язку з цим доцільно пригадати слова „залізного канцлера" Бісмарка, який сказав: „Тільки безумні відкидають чужий досвід . . ." Чи західні політики є безумцями 20-го століття?

(Переклад з еспанського)

Ф. Кордуба

„Бундесвер"

Після капітуляції Німеччини 8 травня 1945 р. розподілено її територію згідно з постановою альянтів 2-ої світової війни в Ялті, з лютого 1945 р., на 4 смуги під військовим управлінням ЗДА, Вел. Британії, Франції і СССР. Опісля згідно з постановами конференції в Потсдамі, яка тривала від 17 липня до 2 серпня 1945 р. альянти спільно устійнили напрямні для їхньої політики в Німеччині, не дозволивши на один німецький уряд, рівночасно під господарським оглядом трактуючи Німеччину, як одну цілість. На конференції в Потсдамі затверджено також договорення з 5 червня 1945 р. між ген. Айзенгавером, марш. Монтґомері, марш. Жуковим і ген. Де Лятр-де-Тассіні, на підставі якого дано доступ і право на перебування у Берліні західнім альянтам, в заміну за частину зайнятих ними провінцій Саксонії і Турингії. Другий параграф того договору говорить: „Територія великого Берліну буде зайнята військом кожної з чотирьох держав, які підписали договір. Для спільного керування цією територією буде створена міжнародна Контрольна Рада". В основному, коли міжнародні політичні взаємовідносини між альянтами почали щораз більше завогнюватися, на конференції міністрів закордонних справ в Лондоні 1947 року запало рішення покликати до життя одно німецьке управління. Проти цього рішення був СССР. 24 травня 1949 р. увійшов у життя закон про федеративне об'єднання Західньої Німеччини. 23 вересня 1949 р. був обраний перший Бундестаґ; 5 травня 1955 р. скасовано окупаційний статут і в зв'язку з цим Німецька Федеральна Республіка, після 10-річної перерви здобула повну суверенність, увійшовши як рівнорядний партнер до НАТО і до Західньо Европейської Унії. У висліді цього історичного факту до НФР припало 247.947 кв. км. території, з 52,9 млн. населення (1959 р.); під совєтською окупацією залишилося 107.431 кв. км. території, з населенням 16,2 млн. (1959 р.). З цієї території СССР створив 1 жовтня 1949 р. Німецьку Демократичну Республіку, яка фактично є сателітом Сов. Союзу. Коли річ іде про Берлін, його західня частина 481 кв. км., 2,2 млн. населення є — за конституцією — інтеґральною частиною НФР, а східня — 403 кв. км., 1,1 млн. населення фактично знаходиться під окупацією СССР.

У висліді капітуляції Німеччини в Середущій Европі постало загрозливе вакуум, бо знищено воєнний потенціял, який можна було протиставити офензивно-аґресивній політиці СССР. Провідні потуги Заходу після невдалих дипломатичних заходів з Сов. Союзом зрозуміли, що повне роззброєння Німеччини по капітуляції в 1945 р. було корисне тільки для стратегічних плянувань СССР. Тому переборовши різні внутрішні упередження щодо відновлення німецького мілітаризму, ЗДА, Вел. Британія і Франція рішилися прийти з допомогою німецькому народові в його зусиллях, зв'язаних з організацією і розбудовою власних збройних сил — Бундесвери.

2 січня 1961 р. минуло п'ять років від покликання 2.000 молодих добровольців, для започаткування першого етапу організації Бундесвери. Ці добровольці були основою організації перших ґарнізонів Бундесвери в Андернах, Нервеніх і в Вільгельмсгавен. Уряд НФР заплянував був на протязі 5-ох років зорганізувати 350.000 збройну силу Бундесвери. Однак,

з різних причин йому не вдалося здійснити це. В березні ц. р. фактичний стан Бундесвери виносив 340.000 вояків плюс 133.000 допоміжних цивільних осіб. В етатовому році 1961/62 збройні сили заплянoвано побільшити на 14.000, та разом із цим має бути побільшений і стан цивільних спеціялістів, урядовців і т. п. на 2.500 осіб. Коли мова про бюджетові прелімінарі на цілі оборони НФР, вони з кожним роком зростають. На 1961/62 р. призначено 11,7 млрд. н. м. на цілі оборони, отже призначена сума є на 1 млрд. н. м. більша, від бюджетової суми з 1960/61 р. На протязі 5-ох років уряд НФР зумів виставити до диспозиції НАТО 8 модерно озброєних, готових до походу дивізій. Відтинок Середущої Европи, згідно з документом МС-70*) передбачає, як конечність, 30 дивізій готових до походу. Фактично на цьому відтинку є всього 20 дивізій. Бракуючі 10 дивізій в найкоротшому часі мають бути виставлені союзниками НАТО. НФР має додатково в скорому часі виставити ще 4 дивізії. Згідно з Паризьким договором НФР має виставити для НАТО 14 дивізій. Дивізії Бундесвери — це оперативні з'єднання, озброєні в наймодернішу сучасну зброю з спеціяльними відділами, озброєними в тактичну нуклеарну зброю. З уваги на перевагу конвенціонального озброєння Східнього Бльоку, виникла пекуча потреба й в оборонній спільноті НАТО негайно приступити до побільшення наземного конвенціонального озброєння, тому також і в НФР на цю конечність зосереджено тепер велику увагу.

12 дивізій — це 35 бриґад, вишколених і озброєних з вимогами атомової війни. Ці бриґади, кожна зокрема є здібні до самостійних бойових операцій. Кожний армійський корпус і кожна дивізія згідно з пляном повинні мати по одній ескадрилі літаків (10-12 літаків) і по одній ескадрилі вертолетів (по 10).

Територія НФР є поділена на такі воєнні округи: Воєнна округа I — Шлезвік-Гольштайн і Гамбурґ, безпосередньо підлягає Головному Командуванню Півн. Европи AFNORTH. Територія від Лаби на південь — це відтинок Середущої Европи. На цьому відтинку є устійнені такі армійські відтинки: 1. Армійська група Північ (NORTHHG) в Мюнхен-Ґлядсбах, обіймає простір Нідерзахсен і Бремен — воєнна округа II, та Нордрайн-Вестфалія — воєнна округа III. 2. Армійська група Середуща CENTAG в Гайдельберґу, обіймає простір Гессен-Райнлянд-Пфальц і Заарщина — це воєнна округа IV. Дальше йдуть Баденія-Вюртемберґія — воєнна округа V, і Баварія — воєнна округа VI. (Дані за „Веркунде", ч. 7/1960, стор. 361).

*) Bulletin des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung від 3-го травня 1961.

За підготову і переведення цілости оборони території НФР в рамах НАТО є відповідальний Головнокомандуючий (SACEVR) при SHAPE в Парижі.

Летунство Бундесвери

Уряд НФА приступив до організації летунства не маючи ані летунів, ані літаків, ані летовищ. З 6.000 німецьких летунів III Райху, які залишились при житті, тільки 160 були здібні до виконування служби. Отже найперше виникла пекуча потреба чимскорше вишколити летунів. В 1957 р. летунство Бундесвери вже мало 1.000 вишколених пілотів, а на початку 1961 р. — 2.000, в тому числі 1.200 для обслуги реактивних літаків і 800 — для обслуги кольбових літаків. Перші кадри пілотів були вишколені в ЗДА і в Канаді. Також і вивінування в літаки НФР одержала з ЗДА і Канади, в такій кількості: 450 бомбовинищувачів (Репаблік Ф-84 Ф), 108 розвідчих літаків (Репаблік РФ-84 Ф), 300 винищувачів, для операцій в день і 88 винищувачів, для операцій за всякої погоди.

Крім цього летунство Бундесвери одержало типи вишкільних літаків, транспортових і багато вертолетів. Летунство Бундесвери є зорганізоване з таких ескадриль і з'єднань: винищувальні ескадрилі, бомбово-винищувальні, розвідчі і транспортові, батальйони протиповітряної ракетної оборони, батальйони зенітної артилерії, летунські з'єднання для звідомлень,

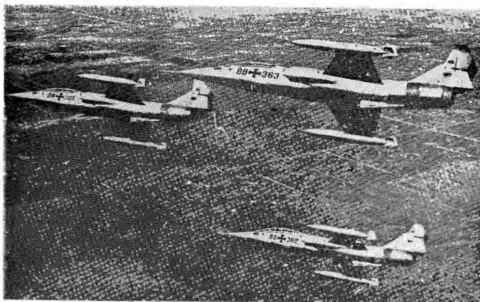

F-104 "Super" Starfighter, передані Америкою Західній Німеччині.

летунські командні з'єднання, спеціяльні з'єднання для обслуги радарних станцій і з'єднання для далекого зв'язку. Згідно з пляном завершення організації і розбудови летунства Бундесвери має бути закінчене з початком 1963 року. Персональний стан летунства має досягти 100.000 при наявності 3.377 літаків і вертолетів. До цього часу заплановано зорганізувати 30 винищувальних, бомбо-винищувальних і транспортових ескадриль. Кожна ескадриля має складатися від 2-3 летунських „штафлів"; кожна „штафля" по 16-25 літаків. На початку 1961 р. летунство Бундесвери мало вже такі ескадрилі: 31, 32, 33, 34 і 35 ескадриль бомбо - винищувачів, 71 і 72 ескадрилі винищувачів для операцій в день, 51 ескадриля розвідчих літаків і 61 ескадриля літаків транспортовців.

Бойова концепція летунства Бундесвери

Летунство Бундесвери — це інтеґральна частина повітряних сил НАТО — Середуща Европа. Тому й бойова концепція цього летунства повністю підпорядкована командуванню НАТО та базується на доктрині оборонної спільноти Північно-атлантійського Пакту. Як відомо, доктрину НАТО символізує слідуюче гасло: „Меч і щит". „Мечем" НАТО є інтерконтинентальне летунство, озброєне в атомові і водородні бомби ЗДА і Вел. Британії. Воно є об'єднане в USAF, SAC і в RAF — Bomber Command. В сферу цих стратегічних з'єднань входить також спеціяльна воєнно-морська фльотилля підводних човнів, озброєних в ракети „Поляріс", з атомовими і водородними головнями. Ця зброя належить до найбільш грізних засобів Заходу. Гостроту і справність дій „меча", згідно з концепцією НАТО, мають запевнити сили „щита", тобто конвенціональні сили разом з летунством країн-членів Північно - атлантійського Пакту. Бундесвера, як складова збройна сила разом із летунством цього „щита" має за завдання бути не тільки алярмуючою силою на випадок аґресії ворога для стратегічного летунства, але, що важливіше, становити оборону проти льокальних ворожих випадів. Під політичним оглядом сили „щита" — це конечність, бо вони боронять не тільки країни Серед-

ньої і Західньої Европи, але також і східню частину Середземного моря перед плянованим наступом сил совєтського бльоку. Отже цей „щит”, а в ньому особливо збройні сили НФР — Бундесвера, — це ґарант оборони Західньої Европи. В зв'язку з цим особливу увагу зосереджено, щоб чимскорше до максимум збільшити конвенціональні сили „щита”, очевидно також і Бундесвери. Ці сили вже сьогодні є озброєні тактичною нуклеарною зброєю.

На вище згаданій стратегічній доктрині опирається і концепція летунства Бундесвери. На увазі треба мати, що НФР безпосередньо стикається з залізною заслоною на просторі 1.700 км. Лінія цього стику починається від австрійського кордону до Любеки — 700 км., а дальших 1.000 км. — це побережжя Прибалтики. Отже тим самим під геополітичним оглядом НФР лежить в центрі оборони Західньої Европи та належить до найбільш невральгічних районів сучасної міжнародної напружености, бо саме в цій країні схрещуються інтереси Сходу і Заходу. В одному з своїх виступів міністер оборони НФР Франц Йосиф Штравс так спрецизував завдання Бундесвери:

„. . . Ziel der Bundeswehr kann es dabei nicht sein, Teil der strategischen Streitkräfte und der strategischen Abschreckung zu werden. Das „Schwert”, die kernwaffentragenden Bomber und Lenkwaffen vor allem, wird von den Vereinigten Staaten und Grossbritanien geführt. Militärische Aufgabe der Bundeswehr ist es, den „Schild” zu stärken, damit er jenes Mindestmass an Schlagkraft erhält, dass die verantwortlichen Befehlshaber der NATO für nötig erachten”.

Отже летунство Бундесвери як складова частина „щита”, разом із наземними і воєнно-морськими силами входить в рами повітряних сил AIRCENT (Повітря-Середина), — себто організаційно і стратегічно воно є безпосередньо підпорядковане і приналежне до 2-ої і 4-ої ATAF (Allierte Taktische Luftwaffen), як тактична повітряна сила для дефензивної і офензивної повітряної оборони Середньої Европи.

Воєнно-морські сили

Уряд НФР приступив до організації воєнно-морських сил 16 січня 1956 р. За п'ять років плянової праці в.-м. сили зросли до таких розмірів (дані за „Веркунде” ч. 1/1961, стор. 38): 12 винищувачів, 6 супровідних човнів, 40 швидких лодок, 30 швидких міновишукувачів, 24 прибережних міновишукувачів, 12 підводних човнів, 12 десантних кораблів, 2 міноносці, 1 вишкільний корабель, 1 корабель для різних цілей.

Окремо до цього ще належить дочислити кораблі постачання, транспортери та інші спеціяльні кораблі. Загально Бундесмаріне посідає вже 154 воєнно-морських

кораблів і суден. Вище згадані воєнно-морські сили зорганізовані так: 2 винищувальні ескадрилі, 4 швидкоплавні, 7 міновишукувальні, 1 десантна ескадриля, 1 група підводних човнів.

Ці воєнно-морські сили мають власне летунство, яке вивіноване в 115 літаків.

Рада Західньо-европейської Унії на одному з своїх засідань змінила договір, який обмежував збросння НФР. В зв'язку з цим ця Рада дозволила урядові НФР вибудувати в короткому часі 8 винищувачів, кожний по 6.000 тонн, деяку кількість допоміжних кораблів, кожний по 6.000 т. і модерні морські міни з спеціяльним наближеневим запальником. До того часу НФР могла мати воєнні кораблі лиш до 3.000 т. Нові німецькі винищувачі будуть наполовину більші від винищувачів воєнно-морських сил Вел. Британії. Крім цього, НФР викінчує будову 4-ох ракетних винищувачів, кожний по 10.000 т. До нового пляну розбудови в.-м. сил належить ще 12 менших винищувачів, кожний по 2.850 т., 6 швидких фреґат, кожна по 1.805 т., спеціяльний вишкільний корабель 4.500 т. і 12 підводних човнів, кожний по 350 т.

В липні 1961 р. персональний стан воєнно-морських сил Бундесвери виносив: 1.900 старшин, 6.100 підстаршин, 14.500 маринарів. Воєнно-морська фльотиля склада-

Комбінована висадка наземних і воєнно-морських сил. (З маневрів Бундесвери).

лась з 204 воєнних і допоміжних кораблів і човнів. Під тактичним оглядом ця фльотиля є зорганізована в 18 воєнно-морських ескадрилях.

В плянуванні оборони Захід приділяє дуже велику увагу фльотилі підводних човнів, бо є загальне переконання, що СССР має більше як 500 підводних човнів. В зв'язку з цим Бундесмаріне, яка має завдання контролювати протоки Балтику до Атлантійського океану, особливо зацікавлена розбудовою власної підводної фльотилі. В удосконаленні підводної фльотилі вже застосовано т. зв. „Сенар" — систему (Sound and Navigation Ranging Echolot), з надзвичайно чулим реєструючим підслуховим устаткуванням.

Кошт денного прохарчування вояків наземних сил, летунства і моряків виносить 2.75 нм. плюс додаток під час маневрів.

В цьому короткому, загальному нарисі не подано подрібно організаційної схеми трьох головних родів зброї — наземних сил, летунства і морської фльоти, бо це не входить в засяг цієї теми. На закінчення приходиться ще додати, що Бундесвера в загальному з кожним днем щораз більше під технічно-зброєневим оглядом модернізується та тим самим вага її ударної сили збільшується. Цьому зростові збройного потенціялу НФР настирливо противиться СССР, однак вже сьогодні йому мабуть не вдасться Західньої Німеччини зневтралізувати чи здемілітаризувати.

Ліпше нам і корисніше за віру святу православну і за цілість отгизни на пляцу воєнному, од зброї бойової полягти, ніж у домах своїх, яко невістюхам, побитими бути.

(Історія Русів, Ню Йорк 1956, стор. 99, з універсалу гетьмана Богдана Хмельницького).

ВІЙСЬКОВІ ПРОБЛЕМИ

М. Селешко

Оборонна концепція Канади в атомовому віці

Канада — велика простором країна. Вона має велитенські досі невикористані ще багацтва, зате бідна в людей, бо на великому просторі живе їх не цілих 20 мільйонів. Географічно Канада є помостом між двома континентальними потугами світу, Америкою та Совєтським Союзом. Ці об'єктивні фактори показують, що воєнний потенціял Канади, в порівнянні з таким потенціялом Америки чи Совєтів, невеликий. Ті фактори визначують і канадійську оборонну політику чи канадійську оборонну концепцію. Оборонну тому, що Канада, як мілітарно слаба держава, не встані вести аґресивної війни, зате готова боронити свою самостійність проти кожного напасника.

Справа оборони дискутується в Канаді у зв'язку з воєнними настроями в світі може більше, як в будь-якій іншій державі світу. Канадійці бачуть ясно, що у війні Канада, навіть проти власної волі, може стати тереном воєнних дій через своє географічне положення між Америкою і Совєтами. В Канаді заслабі армія, летунство та фльота навіть для оборонної війни. Вона має заслабий людський і матеріяльний потенціял, щоб ті сили значно збільшити. Все те заставляє Канаду оперти свою оборонну політику на міцніші держави, давніше на Британську Імперію, пізніше на Британський Коммонвелт, а тепер головно на Америку. Взявши все це на увагу створено нинішню оборонну концепцію Канади.

До 1939 р., коли почалась друга світова війна, основним фактором оборони Канади було її географічне положення. Відмежована океанами від Евразійсько-африканського континенту, де в 20 столітті відбувались всі воєнні дії, вона не була тереном воєнних дій. Воєнна зброя 1939 р. виключала прямий напад на Канаду. Вона брала активну участь в першій і другій світових війнах і давала на ті війни поважну кількість людського матеріялу. За збройне і матеріяльне вивінування канадійських військових формацій дбала Велика Британія.

Від кінця другої світової війни в 1945 році ситуація змінилась до тої міри, що Канада була змушена створити і свою оборонну концепцію і пристосувати її до вимог часу. Концепція вимагає постійних змін.

Першим чинником, що довів до зміни канадійської оборонної концепції, була поява бомбовиків із засягом дії на кілька тисяч миль. У висліді того технологічно-збройного досягнення географічне положення перестало хоронити Канаду перед війною з повітря. Далекосяжні бомбовики, підводні човни, висади морських чи повітряних десантів на території Канади стали безпосередньою загрозою для безпеки Канади. Ці можливості поставили канадійський військовий провід перед проблемами оборони не тільки заселеної частини держави але й теренів арктики, які давніше уважались недоступними для більших воєнних операцій і тим самим безпечними перед ворогом. Провід був змушений новими обставинами подбати за безпеку не тільки морського побережжя, але й цілого повітряного простору та цілої території Канади з арктикою включно. У зв'язку з тим виникла потреба пересунення центру ваги оборони Канади з опертя на далеку Британію на опертя на могутнього південного сусіда — Америку.

Співпраця Канади з Америкою в ділянці оборони цілого Північно - американського Континенту почалась фактично ще в 1940 р. в ході другої світової війни. По війні обі держави домовились дальше, що кожна з них дбає за оборону власної території та прибережних морів з тим, що в потребі обидві взаємно будуть собі помагати. Тому, що від 1948 р. Канаді і Америці почала загрожувати московська аґресія з повітря, вони домовились дальше, що повітряний простір над Канадою, через який вели найкоротші шляхи перелету московських літаків на цілі в Америці, будуть боронити спільно. Другим чинником, що

довів до змін в канадійській оборонній концепції, стала від 1945 р. організація Об'єднаних Націй, членом якої стала й Канада. Вона зобов'язалась виконувати в потребі і мілітарні завдання Об'єднаних Націй. Вигідним було для Канади те, що для таких зобов'язань надавались її спеціяльні військові частини.

Третім чинником, що довів до змін в канадійській оборонній концепції, було рішення відтягнути з Европи, з Німеччини канадійську окупаційну дивізію, за вивінування і вдержання якої дбала Британія. Четвертим чинником, який більше, як попередні, вплинув на зміни в канадійській оборонній концепції, було створення в 1949 році Північно-атлантійського оборонного пакту, що загально відомий в скороченій формі, як НАТО, створене в реакції на захоплення СССР середньо-европейських країн.

В рамах НАТО створено верховний плянувальний штаб в складі Америки, Британії та Франції і зорганізовано 4 оборонні групи: 1) північну в складі Норвегії і Данії, 2) центральну в складі Франції, Бельґії, Голляндії, Люксембурґу та Британії з допоміжними військовими формаціями Америки й Канади, 3) південну в складі Італії, Франції, Греції та Туреччини і 4) канадійсько-американську в складі Канади й Америки. Канадійсько-американська група дістала завдання боронити проти московської аґресії Північно-американський Континент та вислати до Европи військо на випадок війни. Позатим тій групі призначено ролю бази для стратегічної контрофензиви проти Москви.

В НАТО Канада зобов'язалась вислати для оборони Европи 1 бриґаду війська з пляном, щоб її розгорнути в часі війни в 1 корпус, 1 дивізію летунства з 12 ескадриль та поставити для оборони північного Атлантику 42 кораблі з відповідною кількістю морських літаків. Позатим Канада зобов'язалась тримати для власної охорони 1 бриґаду війська в такому стані, щоб її в потребі можна було перекидати літаками в загрожені місця, 19 ескадриль літаків для повітряної охорони власного простору та морські і водно-летунські сили для охорони власного побережжя. Плянування оборони ведено на базі досвіду конвенціональної війни з 1945 р. з тим, що передбачувано на майбутнє атомово-збройну контрофензиву, яку мали виконувати американські військові сили. В часі творення НАТО атомова зброя була ще в монопольному посіданні Америки. Та зброя грала в цілій системі оборони перед Москвою ще й ролю відстрашуючого чинника, що мав зупинити Москву перед воєнним походом на загарбання західньої Европи. Але в деякий час потім Москва збудувала свою атомову зброю. Цим перевага дер-

жав НАТО над Москвою і її союзниками була втрачена. Той факт ще раз заставив Захід переглянути пляни власної оборони, бо настала можливість несподіваного вже атомово-збройного московського нападу. І та перевірка значно вплинула на канадійську оборонну концепцію. Коли згідно з давнішими плянами Канада мала організувати воєнну силу аж після вибуху війни, в нових обставинах вона була змушена організувати ту силу вже перед війною та вишколити її для оборони в атомовій війні. Додатково до того всього в 1950 році вибухла ще й Корейська війна. Канада виконала своє зобов'язання супроти Об'єднаних Націй і вислала до Кореї спеціяльно для тої війни створену окрему бриґаду війська. Це було для її спроможностей досить поважне обтяження.

В 1951 році Канада в цілості мала такі зобов'язання військового характеру: набір, вишкіл і достава війська до Европи, набір, вишкіл і достава війська до Кореї, будова та вивінування кораблів і морського летунства для оборони Північного Атлантику та набір, вишкіл і вивінування наземних, летунських і морських сил для оборони власної території на випадок, коли б Корейська війна розгорілась до розмірів світової війни.

Московська небезпека постійно зростала, бо Москва почала будувати далекосяжні бомбовики, що їх Канада й Америка уважали за потенціяльну загрозу для Північно - американського Континенту. У відповідь на це Канада спільно з Америкою повели прискорену будову радарно-алярмової лінії (Pine Tree Line) на передбачуваному шляхові лету московських літаків між Лябрадором та Великими Озерами. Сама Канада спішно будувала середньо-канадійську радарно-алярмову лінію (Mid-Canada Line), а Америка почала будову північної радарно-алярмової лінії (Distant Early Warning Line). Всі 3 лінії інтеґровано в одноцілу радарноалярмову систему Північно-американського континенту з центральним штабом летунської оборони в Америці. Розрахунок був такий, що та система на 4-5 годин наперед повідомить про налет московських літаків та дасть змогу американському стратегічному летунству охоронитись перед знищенням на землі, піднятись в повітря та відповісти контрналетом на Москву. В тому часі американське стратегічне летунство та атомові бомби були основною стратеґічною силою для оборони не тільки Північно-американського Континенту, але й Европи та решти вільного світу та вкінці запорукою відплати Москві за аґресію. Американська летунсько - стратеґічна сила складається нині з ескадриль важких і середніх бомбовиків та достаточного запасу літакових атомових бомб. Еска-

дрилі розкинені по базах на великому просторі в Америці, Британії, Західній Німеччині, Італії, Греції, Пакістані, Туреччині, Японії та по островах Тихого Океану.

В міжчасі в Британії виринув сумнів, чи американське стратегічне летунство з стратегічними атомовими бомбами в монопольному посіданні Америки зможе повністю оборонити Британію, яка у випадку війни була б більше загрожена Москвою, як Америка. Той сумнів, з додатком престижевих міркувань, заставив Британію взятись за продукцію власної атомової зброї. В тих самих часах Америка почала продукцію тактичної атомової зброї дрібніших розмірів, ракет викиданих в повітрі й з землі, атомової артилерії та морських атомових торпед і мін. Коли стало очевидним, що й московські війська скоро перейдуть на озброєння тактичною атомовою зброєю, Америка запевнила в 1957 році всім збройним силам НАТО озброєння атомовою зброєю, під умовою, що та зброя до вибуху війни буде під постійною охороною Америки та що вживати її можна буде тільки за згодою Америки.

П'ятим чинником, що вплинув на зміни канадійської оборонної концепції, було введення в систему зброєння Америки і Совєтів балістичних ракет. Той фактор поставив перед Канадою ряд нових проблем, на які не було від початків і ще досі нема задовільної розв'язки. Він перекинув центр ваги оборони Канади з землі в надземні простори. Велитенська скорість ракет скоротила час між алярмом і ударом з 4-5 годин до 15-20 мінут. Це дуже глибоко вплинуло на діючу систему оборони Канади та американську стратегію відстрашування Москви від аґресії.

В новій ситуації вийшло на перше місце питання забезпечення американського стратегічного летунства перед наглим знищенням його на наземних базах ворожими атомовими ракетами. Тимчасовою відповіддю на це було вдержування значної частини літаків з атомовими бомбами в готовому до бою стані в постійному леті в повітрі. Основніші зміни, що тепер переводяться в життя йдуть в 3 напрямках. Йде вже не тільки про забезпеку проти наглого знищення літаків, але й ракетних баз на землі. Перше — це захования летунських і ракетних стаціонарних баз під землею, друге — це розкинення летунських і ракетних баз по широкому просторі і третє — це будова мобільних летунських і ракетних баз. Тому, що розміщення летунських і ракетних баз в підземеллі нелегко зберегти в тайні перед ворогом, більшу увагу звертається на розкинення їх по широкій площі та на мобільні бази, як залізничні плятформи та підводні і надводні кораблі. До того пристосовується і ракети. Ракети з плинним пого-

ном надаються найкраще для стаціонарних баз. Вони вимагають довшої підготовки для бойового вжитку. Ракети з густим погоном надаються краще для рухомих баз і можуть бути готові до бойового вжитку на протязі кількох мінут.

В здійсненні концепції оборони Північно-американського Континенту відіграють поважну ролю величезні простори Канади. В їх надрах чи на її площі можна скрити чи розсіяти летунські та ракетні стаціонарні та мобільні бази так, що ворог нелегко зможе їх викрити та встановити точно їх положення. Тим самим простори роблять реванш для Москви за її аґресію можливими і в ракетній добі.

В Канаді постійно обмірковується різні альтернативні розв'язки проблем, що їх видвигає концепція оборони. Подаються розв'язки різного роду, від поважних до комічних включно. Пропоноване проголошення повної невтральности Канади вважається неповажною розв'язкою, бо Канада, як поміст між Америкою і Совєтами, так чи інакше стане тереном воєнних дій навіть проти своєї волі. З тих самих причин нереальне пропоноване виступлення Канади чи то з НАТО чи з системи північно - американської оборони. По-перше, світ міг би потрактувати це, як спробу рятувати свою шкіру коштом інших, та друге, як зраду солідарности Північно-американського Континенту. Підставою для спекуляції другого сорту є міркування — мовляв — московські ракети, призначені для Америки, Канади не зачіплять, а літаки вже перестаріла зброя (колись таке говорив Хрущов в Москві). Пропонується альтернатива, щоб цілу збройну силу Канади підчинити Організації Об'єднаних Націй. Вона настільки нереальна і навіть одностороння, бо ОН своєї збройної сили не мають і Москва зовсім не збирається ставити свою імперію і свою збройну

Ми підняли зброю не задля користолюбства якого, або пустої гванливости, а єдино на оборону отгизни нашої, життя нашого і життя дітей наших! .. Усі народи, що живуть на світі, завше боронили і боронитимуть вігно життя своє, вольність і власність, і навіть найнижгі тварини, які суть звірина, худоба і птацтво, боронять становища свої, кубла свої і діти свої до знемоги ... Пощо ж нам, братіє, бути негуственними і вологити тяжкі кайдани рабства в дрімоті й ганебному невільництві ще й по власній землі своїй?

(Історія Русів, Ню Йорк 1956, стор. 88, з промови гетьмана Богдана Хмельницького).

силу під провід Об'єднаних Націй. Говориться і про велику незалежну власну збройну силу, хоч відомо, що людський і економічний потенціял Канади заслабий для здійснення такої ідеї. Той самий арґумент робить нереальною і концепцію власної атомової зброї для вжитку у війні й обороні. Для Канади дешевше і вигідніше діставати атомову зброю в Америці. Є в Канаді комуністи і абсолютні пацифісти, що обстоюють повне одностороннє роззброєння Канади, щоб — мабуть — облегшити Москві мілітарне захоплення Канади без найменшого спротиву.

Так нині виглядає оборонна концепція Канади і її здійснювання. В останніх тижнях канадійський уряд проголосив збільшення армії, летунства, фльоти і міліції до висоти 135.000 людей та організацію окремого корпусу цивільної протилетунської охорони Канади в силі 100.000 людей. Вишкіл і провід цивільного корпусу передано міліційним частинам канадійської збройної сили. Зроблено це у зв'язку з переорієнтацією у 1961 р. протисовєтської стратегії оборонної системи НАТО на більшу можливість війни радше звичайними, як атомовими родами зброї.

В Канаді живе коло 500.000 українців і людей української крови. Вони, нарівні з іншими національностями Канади, заінтересовані обороною Канади проти московської аґресії і беруть в ній визначну участь.

КІШ УСС В КАНАДІ

Відпис Протоколу

сходин Українських Січових Стрільців в справі заснування К о ш а УСС в Канаді, відбутих в дні 12 листопада 1961 р. в домівці УНО при 297 Каледж вулиця в Торонті.

На пропозицію Комісії Матки Станиці Братства УСС в Торонті в порозумінню із Станицями в Едмонтоні і Монтреалі, запропоновано слідуючих побратимів до Управи К о ш а Українських Січових Стрільців в Канаді: д-р Ярослав Солтикевич, Кошовий, інж. Михайло Девоссер, перший заступник Кошового, проф. Юліян Буцманюк, другий заступник Кошового, д-р проф. Ігор Федів і побр. Северин Віндик, члени Управи Коша, д-р Антін Моспанюк, писар, побр. Петро Лозовський, скарбник.

Запропонований внесок Комісії Матки Станиці Братства УСС до Управи Коша прийнято одноголосно.

Сот. Володимир Молодецький

Психологічна війна

Від кількох літ нема дня, щоб ми не стрінулися з висловом: психологічна війна, політична війна, або холодна війна. Ми привикли до тих висловів, самі їх уживаємо, але не часто призадумуємось над тим, що це насправді таке психологічна війна, як вона виглядає і яка, властиво, її мета.

Колись непорозуміння між народами все кінчалися збройним конфліктом. Карль фон Клявзевіц писав: „Війна — продовження політики іншими засобами". Але мусимо здати собі справу, що коли Клявзевіц писав ті слова, світ не знав ані ядрової бомби, ані ракет, які могли б перенести таку бомбу у довільне місце на земному ґлобі протягом кілька хвилин. І ця власне ядрова бомба, і ці власне ракети змінили основно теорію війни та викреслили з стратегічного словника теорію, що „війна — це продовження політики іншими засобами". На місце цієї теорії Клявзевіца, стратеги нашого часу поставили нову теорію. А саме, що атомова війна це закінчення всякої політики. Вони вирішили, що атомова війна не принесе перемоги нікому, а навпаки, принесе тотальне знищення обом противникам і тому війна не може стати розв'язкою політичних, ідеологічних та економічних розбіжностей між Заходом і Сходом.

А втім, було б помилкою твердити рішуче, що напевне до війни на світову скалю ніколи не дійде. Можемо тільки сподіватися, що обидві ворожі сторони будуть старатися до того конфлікту не довести і якщо до нього дійде, то радше внаслідку „помилки" і незрозуміння намірів в противника. В ніякому випадку одна ні друга сторона не залишать своїх амбіцій, не приймуть чужої собі ідеології і не скажуть, що краще піддатись, як згинути. Змагання йде і дальше йти мусить і тому мусять знаходити нові засоби на продовжування тих змагань.

Кожна війна охоплює чотири роди боротьби: економічний, дипломатичний, психологічний і мілітарний. Всі ті види становлять вже нерозлучну складову частину кожної війни. Інколи пристосовані вони активно, інколи пасивно. Війна може бути веденою при активності лиш одного із тих видів боротьби, або при активності їх всіх. У психологічній війні мілітарний вид залишається пасивним, а психологічний найбільш активним. Як кожна війна, так і психологічна війна підлягає певним принципам, від вмілого застосування яких залежить її кінцевий успіх або невдача. „Війна повинна бути методичною тому, що вона повинна мати ясно окреслену ціль; і повинна бути веденою згідно з законами і принципами мистецтва" — казав Наполеон. Першим, і, мабуть, найголовнішим з тих принципів є принцип, що вибір і збереження мети є конечними для успішної дії. Щоб мати успіх в дії, вся сила і зусилля мусять бути сконцентровані в одному напрямку. Це можна осягнути через вибір мети, яка зосередить у своєму напрямку всю дію і силу. Головною метою у кожній війні, і також у психологічній війні, є знищити ворожу волю до спротиву. Одначе кожна фаза війни, чи зрештою кожної боротьби, має меншу, обмежену, тактичну мету, що має допомогти до осягнення головної стратегічної мети. Раз мета є рішеною, всі сили у нашій диспозиції мусять бути напрямлені до її осягнення, хіба, що зміна ситуації вимагатиме переоцінки рішень і визначення іншої тактичної мети. Словом, головна стратегічна мета повинна бути незмінною, але тактичні мети повинні бути змінливі відповідно до ситуації. Воно вимагає від командного складу

великої гнучкости. Другим важливим принципом є ствердження, що успіх у війні залежить від кількости і якости сил. Скількість сил залежна від скількости і роду природних багатств держави, числа її населення, рівня її економічного розвою і т. д. Але в психологічній війні якість важніша від скількости. Якість сил залежить від географічного положення держави, соціяльної структури, здібности провідників і від моральної сили нації.

Третій принцип каже, що кожна дія може бути або офензивною або дефензивною. Дефензивна дія може бути лиш хвилевою. Щоб осягнути успіх і перемогу офензивна дія неминуча. У психологічній війні збереження власної бойової моралі і з'єдинення публічної опінії власного народу є дефензивною дією, яка вправді може відбити ворожий психологічний наступ, але перемогн принести не може. Власну бойову мораль оперту на прихильній опінії народу, треба використовувати активно, офензивно, щоб запевнити собі перемогу.

Таких принципів, що їх иазивають принципами війни (Principles of War) є десять. Поза вище наведеними маємо ще такі: гнучкість, заскочення, концентрація сил, економія зусилля, рухливість, забезпечення і кооперація. Ці принципи можуть бути пристосовані до всіх видів війни, до всіх військових частин, до всіх родів зброї, ба, иавіть до функціонування уряду, чи іидустрії. Пристосування їх до проблем, які виникають з ведения війни, помагає до розв'язання їх і наставляє командирів на плянове думання. Чотири додаткові принципи стосуються виключно психологічної війни. 1) Широке розповсюдження інформації, 2) концентрація дії на спеціяльно вибраиу ціль, 3) говорення правди з частинним промовчуванням її для тактичних цілей, 4) розбурхування емоцій.

Щоб вести збройну війну, треба мати потрібні засоби. Найпершим засобом є армія. Щоб вести психологічну війну, також треба засобів. І як у збройній війні — треба знати ворога, треба знати його слабкі пункти, щоб можна зосередити проти них власну дію.

Засобом пізнання противника є розвідка. Вона користується різними способами добування інформації про ворога. Багато таких відомостей можна набути з інколи морочливих студій над офіційними виданнями з різних ділянок життя ворожої країни, пов'язання з її економією, соціяльною структурою, мілітарною системою і т. д. Систематична аналіза біжучої преси і технічної літератури дає велику скількість інформації з довільної ділянки. Багато творів про чужі держави є писаних експертами з різних ділянок. Вони часто подають явно такі цінні інформації, що їх добуття розвідниками було б важким, коштовним і ризиковним ділом. Ото ж — леґальна література і преса є цінним джерелом даних потрібних розвідці. Другим способом здобуття інформації є тайна розвідка, яка намагається добути інформації ніде і ніколи не публіковані. Тайна розвідка працює при помочі аґентів, платних або неплатних, які збирають інформації і передають їх або кур'єрами, або шифрованими радіопередачами, до своїх закордонних центрів. Найважчою і найважливішою ділянкою розвідки є оцінка зібраних інформацій. Тисячі сторінок зібраного різними засобами матеріялу напливає до розвідчої централі. Деякі з тих рапортів не є докладні, без значення, а деякі таки свідомо фальшиві. З тих рапортів треба вибратн саму есенцію й у формі кінцевого рапорту, подати інформації проводові, який, опираючись на них, творитиме плян дії.

Головною метою психологічної війни є послаблення, і якщо можливо, знищення противника, при помочі дипломатичних маневрів, економічної пресії, сіяння правдивих і фальшивих інформацій, провокації, саботажу і тероризму. Важливим засобом ведення психологічної війни є використовування всіх

нозітніх способів інформації й пропаґанди. Летючки, книжки, газети, журнали можуть дійти до кожного місця на земному ґльобі. Фільми, телевізія і туристика становлять новий засіб комунікації, уживаний у психологічній війні. Радіо є, мабуть, найважливішим засобом комунікації, як зброя у психологічній війні. У конфлікті між західнім і східнім бльокамн, обидві сторони вживають радіопередач до населення противника, як засобу боротьби.

Кінцева фаза психологічної війни — це осягнення її мети. Якщо метою психологічної війни є невеликі зміни економічного, соціяльного чи політичного характеру, нормально осягається її через поступки, зроблені урядом противника під впливом натиску збоку „перевихованої" публічної опінії. Коли ж метою психологічної війни є радикальні політичні чи соціяльні зміни, тоді у кінцевій фазі психологічної війни мілітарний чинник невідхильно щораз більше активізується. Він не мусить доводити аж до збройної „гарячої" війни, зате здебільша виявляється саботажами, терористичною акцією і партизанкою. Саботаж і диверсія це радше дефензивний вид мілітарної дії і у своїй активній, офензивній формі переходить у партизанщину. Щоб партизанщина могла осягти свою мету, вона мусить бути спонтанним иаціональним рухом, маючи повну моральну і матеріяльну підтримку збоку цілого народу. Штучно защеплений партизанський рух, не маючи повної підтримки в населенні, невідхильно засуджений на загибіль. Найкращу дефініцію про відношення партизанського руху до народу подав комуно-китайський Мао Тсе Тунґ: „Партизанщина це риба, а нарід це вода, в якій ця риба плаває. Якщо температура води відповідна, риба росте і розмножується. Якщо температура не відповідна, риба гине".

І тому всі сили психологічної війни напрямлені на витворення відповідної „температури". Якщо її осягнеться, то можна спокійно сказати, що психологічна війна є виграною, бо волі цілого народу не всилі протиставитися ніякий уряд.

Пацифісти мусять рахуватися з такою трудністю: коли їхні ідеї матимуть успіх в одній або більше державах, тоді ці держави знайдуться у гіршому положенні супроти інших держав, які тих ідей не прийняли, що більше будуть вповні безборонними.

(А. Тойнбі „Війна і культура").

АДМІНІСТРАЦІЯ ЖУРНАЛУ ПРОСИТЬ ВСІХ КОЛЬПОРТЕРІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ВИРІВНАТИ СВОЇ ЗАБОРГУВАННЯ.

МЕМУАРИСТИКА

Осип Юркевиг
Едмонтон, Канада

Жовтень і листопад 1918 р. на рідних землях

З кінцем вересня 1918 р. з трудом дістав я 3-місячну студійну відпустку з кадри ц. к. австрійського полку піхоти в Ріма Шомбат на Мадярщині. Вертаючись у рідні сторони, з утіхою покидав я Ріма Шомбат. Старшин 80-ки українців одних прощав особисто, а другим позасилав поздоровлення на фронт. У Львові, 2-го жовтня, 1918 року записався я на правничі студії. Що тижня голосився в команді міста на Валовій вулиці ч. 14. Того вимагала команда міста і мала реєстр всіх старшин, які тоді перебували у Львові. Харчувався я по старшинських харчівнях, яких було кільканадцять у місті і на той час ще досить дешевих. Тут і там стрічав я старшин-українців з різних полків і з різних фронтів. З розмов із ними вже можна було припускати, що Австро-Угорщина в тій війні таки не вдержиться. Не пішло добре з офензивою над П'явою і хоч на Сході той перстень, яким були окружені Центральні Держави, був розірваний, то на західнім фронті німцям не йшло добре. Так зв. лінія Гінденбурґа не вдержалась і всякі спроби удержатись на лінії ріки Марни йшли також намарно. На тім фронті перший раз з'явились там англійські танки. З-над П'яви тоді у Львові оповідав мені знайомий хорунжий, що чеські полки масово опускають фронт, опановують потяги і цілими ешелонами, озброєні вертаються „где домуф муй". Поляки й українці австрійської служби не були такі аґресивні, але вже тоді частина польського леґіону покинула австрійську службу на Україні і їх командант Пілсудський був тоді німцями заарештований. А у Львові останній місяць австрійської займанщини — так як перед бурею — був дуже спокійний.

Котрої неділі, вже не пам'ятаю, але то вже було в другій половині жовтня, 1918 р., на площі Юра зараз по Службі Божій було велике віче. Говорив наш заслужений посол і діяч д-р Кость Левицький. Народу було досить і на

той час осторожний зміст його промови в двох словах був: „Будуймо Україну в рамах Австрії". Його промову нарід оплескував, як також і другого промовця — посла С. Вітика. Цей згадав Берестейський мир, — Галичину називав відірваною віткою Великої України і мав відвагу сказати, що скорше чи пізніше Галичина має злучитися із Великою Україною. Коли та злука настане, того тоді не міг знати. Мене тоді ніхто не втаємничував у якусь нашу підпільну військову організацію, і серед старшин українців австрійської служби такої на більшу скалю не було. На пару днів перед 1-им листопадом 1918 року я преспокійно виїхав у свої родинні сторони, в Золочівщину.

П'ятниця, першого листопада 1918 р. застає мене в моїм родиннім місточку Білий Камінь. Рано знайомий хлопець з'явився у мене і подав мені записку від моєї родички, тоді ще панночки, Н. Юркевич, з'явитись зараз у Золочеві. Тут на Городецькій вулиці зустрічаю знайомого мені ще з 80-ки четаря УСС Семена Безпалка і він перший повідомив мене, що сьогодні українці в Східній Галичині перебрали владу в свої руки. То була яка 10 година рано і переворот у Золочеві був доконаний. Вже тоді кадра австрійського 35-го п. крайової оборони була в Золочеві і її сотник Гнат Стефанів перебрав владу дуже вміло. В тім полку і так служили майже самі українці, а вояки інших народностей радо здали зброю. Того дня скінчилось у нас в Галичині 146-літнє австрійське панування, яке властиво було польське. Тому така займанщина, як та брудна вода по купелі злетіла з кожного. Тих перших кілька днів листопада в Золочеві я повнив службу з кількома стрільцями на станції, яка ту є пару кільометрів від міста. Комендантом двірця був тоді поручник Вовк, дуже солідний і примірний в виконуванні обов'язків старшина. Клопоту в тих днях було чимало. Маси чужого воятства переїздили

з України, як рівнож і всякі транспорти з майном. Худоби було найбільше, було навіть два вагони горіхів призначених до Відня. А коней то було так багато, що не було іншої ради — випускалось на самопас на поблизький пастівник і як хто хотів коня в тих днях мати, йому цього ніхто не боронив. Командантом міста був сотник Гнат Стефанів. Меткий старшина і добрий організатор. Щовечора в широкій залі на першім поверсі якоїсь камениці були сходини старшин. Одного вечора поручає сотник мені і хорунжому УСС Сембаєві зараз таки вночі поїхати льокомотивою з кількома стрільцями до Березовиці, за Тернополем і звідтам притягнути плятформу з двома гарматами та з артилерійською муніцією. Ми приїхали до Тернополя над раном. На станції було повно вояцтва, але вже і тоді крутились там большевицькі аґітатори та ширили пропаганду серед вояцтва, що вони тільки йдуть з народом проти попів, адвокатів і панів. Команда станції Тернопіль справила нас до Березовиці, де ми зачепили льокомотиву до двох вагонів, на плятформі яких було дві гармати і муніція. Зараз таки зполудня ми вже були в Золочеві назад. В той час не було в Золочеві старшин з артилерійським вишколом, заледве один підстаршина і 14 рядовиків. Вечором сотник Стефанів наказав мені і четареві УСС Безпалкові всю ту артилерійську муніцію відставити з гарматами до Львова, на Підзамча. Вже ранком 7-го листопада кільканадцять стрільців на перестанку Підбірці вивантажувало з вагонів ті дві гармати. Це важко було робити, бо на тім перестанку нема вантажного помосту, а на Підзамча не було можливо доїхати, бо там уже була перестрілка з поляками. Четар Безпалко приніс коло 9-ої години наказ з Народного Дому відставити гармати до Львова на Театинську вулицю. До гармат запряжено сільські коні, муніцію зложено на підводи і обезпечившись малими стежами по боках, рушили ми на Личаківську рогатку. Подорозі стрічали ми багато збігців зі Львова, багато було і наших військовиків, які продиралися з різних фронтів світової війни, минали Львів, бо там вже була своя війна. Зближаючись чимраз ближче до міста чути було крісову пальбу, клекіт скорострілів і вибухи ручних гранат. Найбільше клекотіло всередині міста, звідки підносився стовп чорного диму, переплітаний огненними язиками. Підстаршина, що йшов зо мною, старий гармаш австрійської армії невдоволений був з того, що ми гармати тягнули до міста. „Пропадуть гармати в місті" говорив він.

На Личаківській вулиці рух був звичайний. Прохожі пильно звертали увагу на наш в'їзд, а коло церкви Петра і Павла якась баба навіть голосно кричала: „Псякреф, українце і артилєріен цьонґнон". На перехрестях вулиць бу-

ли уставлені скоростріли з нашою обслугою. Незабаром ми дізнались, що горить будинок головної пошти на Сикстуській вул. Вже і часом кулька горою свиснула, але то звичайна річ на війні. По мурах міста були порозліплювані відозви до поляків Львова в українській і польській мовах, з зазивом, занехати дальший пролив крови. Передали ми гармати на Театинській вулиці старшині гармашеві з Куркової вул., а я сам пішов у сторону Руської та Ринку. Львів вже не виглядав так, як тому 10 чи 12 днів. Повно підвод з провіянтами стояло коло камениці „Дністра". Я пішов дальше в сторону Ринку. На ратуші маяв наш прапор. Я радів у душі: Львів, наш княжий город — наш! Лопотів у листопаді 1918 року за кожним повівом вітру наш прапор, але і в місті лопотіли скоростріли. На площі перед ратушем були вони уставлені теж. Хоч тут уже було недалеко до фронту, то на вулицях було багато цивільних людей. Кожний військовик мав на шапці синьо-жовту стяжку, а УСС мали свій однострій, ще з австрійських часів. В ратуші, в харчівні для військовиків, стрінув я кількох старшин, з якими тому яких два тижні познайомився. Від них довідався, що на вулицях Львова не можна себе почувати безпечним. Є багато підступних нападів. Тепер бої ведуться за обсаду державних будинків. Головний двірець наші втратили ще в перших днях. Сьогодні (7-го листопада) поляки обсадили ніким не зайняту нашу духовну семинарію і в цей спосіб підсунулись під будинок головної пошти. Наша залога на пошті не подалась назад, але поляки обляли нафтою будинок, підпалили і він горить ще й тепер. Цієї накиненої війни наші не сподівались і тому потрібно кожного, старшини і стрільця до оборони міста. Я негайно зголосився в головній команді, в Народному домі, де мене прийняв отаман УСС Сень Ґорук. Докладно вивідавшись що я за один, велів мені чекати на дальший наказ. Я сів на крісло в передній кімнаті коло вікна і бачив навал праці, якій не могли дати ради тих кількох старшин УСС, що тут бу-

А. Гонгаренко

Моя військово-адміністраційна служба

(Спомин)

У зв'язку з підписанням мирового договору між Центральними Державами і Українською Народною Республікою німецькі та австрійські війська рушили на поміч українській армії, яка боролась проти московсько - большевицької навали. На протязі кількох тижнів була звільнена вся територія УНРеспубліки, а в наслідок того почалась розбудова державного життя. Від тієї важливої роботи не відставала і військова адміністрація. Військовий міністер полк. Жуковський наказав творення губерніяльних та повітових військових комендантур, які в межах своїх компетенцій мали нормувати військові справи населення. В половині березня 1918 року мене призначено начальником повітової комендантури Летичівського повіту, Подільської губернії, і власне про цю працю хочу подати деякі фраґменти моїх споминів, бо розмір статті не дозволяє зупинятись над деталями тієї праці. З ділянки військової адміністрації у нас пишеться дуже мало, тому роблю деякий почин, чейже знайдуться старшини з нашої військової адміністрації і напишуть щось більше, щоб створити певний образ про діяльність нашої

(Закінчення зі стор. 53)

ли зайняті. Двері не замикались, входили і виходили цивільні, старшини, стрільці навіть і полонених приводили сюди. (То вже були дорослі „дзєці Львова", були і леґіоністи між ними і всі вони оправдувались, що не стріляли). Вже пізно ввечір я дістав наказ з 16 стрільцями обсадити Австро-угорський Банк на Браєрівській вулиці, переглянути будинок та на ліво держати зв'язок з Соймом. Так склалось тоді, що я дістав найкраще військо — 16-ть Українських Січових Стрільців з їх гуцульської сотні. Для мене сповнилось те, чого я ще хотів у 1914 році, та ще й у Львові, де я стільки витерпів. В два ряди перед Народним Домом вони станули і ще зголосилось до нас двох молодих хлопців і це справді були діти нашого Львова. Потрібні вони були дуже, бо добре визнавались у вулицях Львова.

З цим відділом вирушив я з-під Народного Дому і від цього моменту почалася моя бойова служба в рідній армії.

військової адміністрації в добі визвольних змагань.

Приступаючи до праці на становищі повітового команданта я отримав інструкції дуже загального характеру: співпрацювати з цивільною адміністрацією, сприяти в наладнанні правопорядку, зайнятись евіденцією та охороною військового майна, яке ще залишилось в прифронтових магазинах царської армії з часів світової війни, бо дещо з тих магазинів було і на терені Летичівського повіту.

Управління Повітової Командантури представлялось так: Командант, його заступник, адьютант, 3-х старшин для доручень, 10 співробітників канцелярійної служби, 1 командант піхотної сотні в складі 3-х чот і 2-х скорострілів з обслугою та 1-ю кінною чотою. На кожну чоту 1 старшина та відповідне число підстаршин, загальний стан кожної чоти около 50 душ. Повітові команданти підлягали губерніяльному, куди висилалось місячні звідомлення про стан праці і т. п. Зв'язок з губерніяльною командантурою був доволі живий та інтенсивний, бо крім місячних звідомлень, приходилось доволі часто контактуватись у всіх інших справах, які вимагали вияснення, рішення і т. п.

Взаїмовідносини з політичною владою на терені повіту, тобто повітовим комісаріятом, були нормальні, але виникали деякі непорозуміння з іншими установами, наприклад з „воїнським начальником", який залишився на свому становищі разом зі своїм штабом співробітників московського походження. Вони були того переконання, що Повітова Командантура являється їх суперником, чигає на їх становище і т. п. Вони назовні ніби були льояльними до української влади, але ця льояльність не була щирою, бо де лише могли і як могли підривали авторитет тієї влади. Я вважаю, що наш уряд зробив велику помилку — залишаючи на різних урядових становищах оцих русотяпів і шкідників нашої національної справи. Їх належало з місця звільнити, а організувати свій апарат,

хочби навіть у дещо зменшеному складі. Функції „воїнського начальника" відносились до мобілізаційних справ повіту, їх зовсім добре могла перейняти повітова командантура і не було потреби оплачувати цілий штаб співробітників, ворожо настроєних до української влади, як це, приміром, ми бачили в Летичеві.

В тяжких умовинах приходилось працювати Повітовій Командантурі. Вона мусіла лявірувати поміж тими старими адміністраторами повіту, що залишились на своїх службових становищах і таки добре вкорінились в повіті. Також поміщики, здебільша чужонаціонального походження були дуже нельояльними у відношенні до української влади, легковажили та висмівали всі її розпорядження. Вони особливо вороже ставились до земельних комітетів і вкінці дійшло до того, що Повітова Командантура мусіла дати свою охорону повітовому з'їздові земельних комітетів, які радили над справами впорядкування земельних відносин, а в першу чергу над переведенням весняних засівів. Ці поміщики звертались до командантів військових частин німецької та австрійської армій, шукали у них протекції та піддержки в ревіндикації того майна, яке було розграблене збольшевиченими частинами російської армії, що самовільно покидала фронт і спішилась до дому. Наведу такий конкретний приклад: В селі Бебехи стояла сотня австрійської піхоти, що нею командував старшина поляк. Він мешкав у палаті польської дідички і користувався усіми благами гостинної власниці маєтку, що був розграблений большевицькими частинами. Ця власниця маєтку намовила того команданта австрійської сотні, щоб він стягнув з селян весь живий та мертвий інвентар, бо він конечно потрібний для переведення весняних засівів. Командант сотні розпорядився, щоб селяни зібрались на площі серед села, з собою принесли, чи привезли той інвентар, який мають у свому посіданні, а який вони забрали з маєтку дідички. Хто вже знищив той інвентар, той мусить заплатити за нього відповідну грошову суму. Селяни зносили, що могли, але багато речей бракувало, приміром — возів, упряжі, коней та іншого інвентаря, що його знищили або забрали большевицькі частини. За бракуючі речі треба було платити готівкою, а хто не мав тієї готівки, або хто відмовився внести цю готівку, того командант наказав бити нагаями . . . За кілька годин до тієї акції Повітова Командантура була повідомлена про бунт селян у с. Бебехи. На ліквідацію того селянського „бунту" вислано кінну чоту і скоростріли під командою пор. Івана Гончаренка, який своєчасно прибув на місце, справу вияснив і „бунт" зліквідовано... Командант австрійської сотні відкликав свої розпорядження, екзекуцію припинено і селяни вернулись до своїх занять.

Власниця маєтку і сама в скорому часі покинула село та переїхала до Польщі.

Таких випадків було більше, але нема потреби над ними розводитись. На інтервенцію Повітової Командантури всюди припинювалось самоволю та вибрики різних поміщиків, бралось селян в оборону, бо вони не могли відповідати за погроми, спровоковані большевицькими частинами.

Одною з найважливіших справ — це була охорона військового майна, яке належало зінвентаризувати і зберегти для потреб нашої армії. Цього майна було багато не лиш у самому Летичеві, але також і в сусідньому містечку Межибір, де перед вибухом війни 1914 року містився літній табір 12 Корпусу російської армії і свій постій мав Драгунський кінний полк. Там крім магазинів з обмундируванням і т. п. були великі склади різної зброї, набоїв, возів, гармат, скорострілів і т. п. Все це майно зінвентаризувати, привести його в належний порядок, було трудно через брак відповідних допоміжних сил. Але врешті і цю справу наладнано і вже з початком квітня 1918 року вона розгорталась зовсім успішно. Про висліди тієї праці повідомлялось губерніяльного Команданта в Кам'янці Подільському, а відтак і штаб Подільського корпусу, який почав формуватись. Штаб корпусу містився у Вінниці, а його командиром призначено ген. Єрошевича, що був ген.-ляйтнантом російської служби і мав за собою великий організаційний і бойовий досвід. Ген. Єрошевич перевів інспекцію тих магазинів, познайомився з вислідами нашої роботи і в наказі до корпусу висловив подяку й признання нашій Повітовій Командантурі за її корисну роботу. Внедовзі по цій інспекції до нас стали напливати замовлення на різні роди зброї, набоїв, рушниць, скорострілів, гармат, возів, упряжі і т. п., обмундирування, обуви і т. п., що приходилось доставляти на місце призначення, бо йшла підготова до формування української збройної сили.

З кінцем червня 1918 року переведено мене до Києва, куди дістав призначення на працю в Го-

ловному Управлінні Військово-Учбових Установ, де працював аж до вибуху протигетьманського повстання. В часі того повстання мені довелось командувати збірною групою і повести наступ на Банкову вулицю, де містився штаб генерала ґрафа Келлєра. Принагідно я забіг до нашого Управління, де мав полагодити деякі службові справи. В одній з кімнат Управління я стрінув інспектора Військово - учбових установ полк. Сальського (пізніше генерала і військового міністра УНР) та полк. М. Садовського (нині теж генерал), обох нахилених над військовою картою Києва й околиць. Побачивши їх при такому занятті, у мене мимохіть вирвалось питання:

— Що ж, панове, придивляєтесь, чия візьме? — Вони не були вдоволені з такого питання, але у мене не було змоги запускатись в дальшу розмову.

Вже за Директорії УНР, в грудні 1918 року, Головний Отаман С. Петлюра призначив мене помічником губерніяльного коменданта Поділля полк. Бондаренка, який доручив мені зайнятись упорядкуванням військового майна та магазинів зброї. Вони були ще достаточні і вповні могли задовольнити вимоги нашої армії. Але з початком березня 1919 р. губерніяльний комендант Бондаренко присвоїв собі значну суму з державних фондів і разом зі своїм адьютантом подались до Румунії. Військове міністерство УНР призначило мене губерніяльним комендантом Поділля та відразу обтяжило різними обов'язками. Війна з Москвою продовжувалась, фронт наблизився до Поділля, вимоги фронту зростали щораз то більше, а відносини в запіллі хаотизувались, бо не було відповідно наладнаної адміністрації і поліційної служби. Також воєнно-стратегічні ресурси вичерпувались, відчувався брак різного матеріялу та зброї для продовжування визвольної боротьби. Україна була бльокована майже з усіх сторін, ще збереглися деякі зв'язки з Румунією, які вели через м. Могилів Подільський. Повітовим комендантом у Могилеві Подільськім був пор. Іван Гончаренко і через нього далось наладнати деяку обмінну торгівлю з румунами, щоб від них добути найконечніші запаси зброї та ще деякого військового майна.

Наплив тилових військових та цивільних установ спаралізував діяльність губерніяльної та повітових військових комендантур. Апарат тилових комендантур згідно з наказом команданта тилу полк. Павленка охопив територію Поділля. У зв'язку з такою ситуацією я зголосився у полк. Павленка і представив йому той стан, який витворився внаслідку подвійної адміністрації — Повітових комендантур і Комендантур тила, тому висловив думку, що вони повинні злитися в одно, щоб не хаотизувати відносин у запіллі та заощадити на адміністраційних ви-

датках. Полк. Павленко погодився на мою пропозицію, узалежнюючи таку розв'язку справи від міністра військових справ полк. Петрова. Вже удвох поїхали ми до військового міністра, з ним скоро договорились і внаслідку того появився наказ про ліквідацію Губерніяльної та Повітових командантур, про передачу їх функцій Комендантурі тила (запілля). З ліквідацією Губерніяльної Командантури призначено мене начальником канцелярії штабу Головного Отамана С. Петлюри, де начальником штабу був ген. Юнаків, а генерал-кватирмайстром був ген. Курманович. Там і закінчилась моя військова служба в добі наших визвольних змагань 1917/21 рр.

М. Галій

Михайло Федик

(Спомин)

Михайло Федик, поручник австрійської армії 89 полку (Рава Руська, Городок) відбував військову службу на фронті від самого початку війни до кінця 1915 року. Був ранений, а після видужання приділили його до кадри того ж полку, що перебував в Ряшеві. Я познайомився з М. Федиком в Паркань-Нана недалеко від Будапешту в т. зв. холеричних бараках. Власне, це не були бараки, а звичайна величанська шопа для расових биків, обведена навколо високим муром, через який мадярські жандарми, що тримали вдень і вночі службу, перекидали харчі для 840 українців-рекрутів, змобілізованих в двох повітах (Калуш і Долина). Доступу до нас ніхто не мав крім покійного Федика. Це була одинока розвага і надія для нас всіх, коли приходив Федик. Люди вмирали без ніякої помочі. Щойно він за посередництвом Української Парляментарної Репрезентації виміг, що кожного дня приходили до нас два санітарі, зодягнені в чорні довгі плащі, з яких видно було тільки очі, й скроплювали нас карболевим розчином. Ці самі санітарі виносили трупів з бараку, а коли вони з'являлися — народ був такий пригноблений і перестрашений їх появою, що падав на коліна і співав набожних пісень. В цій кварантанні ми пробули півтора місяця. Після того нас усіх завезли до Ряшева. Життя в Ряшеві було доволі веселе. В полку було багато старшин українців і однорічних, себто студентів чи абсольвентів середньої школи. З них замітніші: М. Федик, Ковалик, П. Вергун (пізніший Апостольський візитатор у Берліні й большевицький в'язень), д-р Павло Лисяк і багато інших. Вже тоді на ініціятиву Федика ми заснували старшинський клюб і кожного вечора обговорювали події на фронтах та наші завдання після закінчення війни. Відходячи на фронт, я залишив М. Федика у кадрі, а стрінулися ми знову в 1923 році в чеській Празі. В посмертній згадці про нього з 1934 р., (яку нижче поміщуємо) сказано, що Федик дістався на Україну окружною дорогою. Я вважаю, що це не вірно. Федик дістався на Україну цілком леґально. Запросили його, як лектора української мови в Інституті. Від'їжджав на Україну з великими плянами і бажанням працювати для народу. В згадці невірно теж сказано, що Федик помер на Соловках. В дійсності він помер 1 січня 1934 року в Усть-Си-

сольську. В листі до родини, Федик писав:

„Я працюю по пояс у воді, від цинги випали майже всі зуби. Поможіть! Живу із звичайними розбишаками, котрі, щоб бодай трохи зліпшити своє положення, стараються прислужитися начальству, все доносять, б'ють мене, обкрадають. Люди вмирають тут як мухи. Одна пуща. Живемо в бараках, холодно, харчі довозять кіньми за 600 км. Видаються по карточках, недостатньо, нема ні товщів, ні сала, ні смальцю, ні цукру, ні хліба, ні оселедців, ні тютюну, ні олівців. Живу тільки на одній пісній страві. Нема навіть ножика. Хворів, перебув тиф, змучила цинга, ноги порозпухали наче колоди, ледве тягну їх, ходжу наче не на своїх, іненаче налиті оливом. Організм зіслаб, не знаю, що буде зі мною. Єдине, що поправить мене, це масна страва. Пришліть сала, ковбаси, вудженин, консервів, сухарів, цукру, чаю. Свічок нема, по вечорах темно, не можна читати. Плаща нема, нема нічого з одягу, все обміняв за страву. Ходжу як жебрак".

Ми не можемо подати більше автентичних звісток про трагедію людини чесної, характерної й людяної, про трагедію людей, що відбувається й донині в державі поліційної сваволі, варварського дикунства і неймовірних знущань над невинними людьми. Ця країна віддалена від живого світу гробовою мовчанкою, непроходимим полем людських страждань і горя.

Так зник з українського обрію один з кращих синів України, невідстрашений оборонець української Правди і наш невіджалуваний побратим зброї, сотник Михайло Федик.

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

ЧИ ТИ ВЖЕ ВІДНОВИВ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1962 РІК?

„Літопис Червоної Калини", рік 1934. Ч. 3, березень, стор. 21.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

СОТНИК УГА МИХАЙЛО ФЕДИК

„Уроджений дня 8 березня 1890 року в Кліцьку, коло Комарна, повіт Рудки, помер 1 січня 1934 року на Соловках.

Від 1 листопада 1918 року боровся на українськім фронті, як командант групи Негрибка, а потім командант відділів, які стояли під Новим Містом, Нижанковичами і Добромилем, опісля командант III-ої групи Глибока, яка входила в склад VIII-ої Самбірської Бриґади. Незвичайно чесний чоловік, з золотим серцем, з'єднав собі як командант групи у всіх старшин і стрільців велике довір'я та пошану. Його становисько як команданта групи лучило в собі віру в нашу переможність та в кращу долю для народу.

В травні 1919 року переходить з Гірською Бриґадою на Чехословаччину та тут у таборі в Німецькому Яблонному своєю чеснотою та розумом здобуває собі пошану тих, котрі його не знали. Опікувався всіми стрільцями та давав їм раду і розвагу.

В 1921 році назначено його командантом українського робітничого відділу в Празі, на котрій то посаді перебував до 1924 року, слухаючи в тім часі викладів з філософії в університеті Карла та продовжуючи у приватних учителів знання української мови.

Не можучи леґальною дорогою дістатися на Велику Україну та стрінувшися з рішучою відмовою радника Совєтської місії в Празі Калюжного, шукає дороги окружної, щоб лише дістатися туди та бути помічним нашому народові в його горю та злиднях, щоб постояти за ним та хоронити його душу перед червоним заливом. За свої національні думки засуджений на 5 років тюрми, був засланий на Соловки, звідки більше не вернув.

Хай Тобі мій Команданте, земля буде легкою!"

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

„Мінютмен"

17 листопада ц. р. ЗДА успішно вистрелили ракету „Мінютмен" з її підземного залізо-бетонного сховища. Ракета пролетіла 3.000 миль і всі 3 її стадії працювали, як пляновано.

Перша така спроба, що відбулася в місяці серпні ц. р. була невдачною, бо ракета вибухла зараз же на поверхні землі. Ця невдача накинула сумніви, чи вдасться зробити ракету оперативною наступного літа, як заплянoвано в початках. Останній успіх розвіяв ці сумніви. З хвилиною, коли ракета осягне оперативну стадію, летунство ЗДА плянує будову перших трьох ескадриль, кожна по 50 ракет схованих в підземних сховищах біля лет. бази в Мальстром, стейт Монтена. До кінця 1964 р. число „Мінютмен" має осягнути 600, кінцеве число мало б бути 2.500.

Сама ракета є біля 58 футів довжини, захована в 90 футів глибоких сховищах. Там вони можуть бути переховувані безконечно довго без нагляду і можуть кожночасно бути вистрелені одним перекрученням ключа в підземному контрольному центрі.

„Мінютмен" це перша міжконтинентальна ракета ЗДА, вистрілювана при помочі густого пального (як і ракети „Поляріс"). Це пальне вимагає далеко менш скомплікованого апарату в порівнанні з ракетами „Атляс" й „Титан", які уживають плинного пального. Його атомовий заряд є менший величиною, як Атляса чи Титана, зате кошти продукції є значно нижчі. Всі три ракети мають засяг понад 6.000 миль.

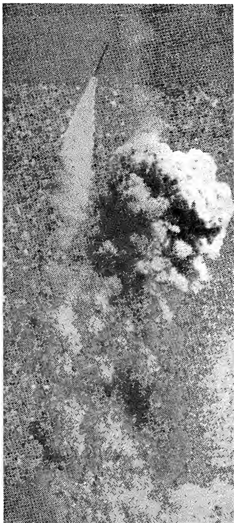

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

З ДІЯЛЬНОСТИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОбВУА

2-го грудня 1961 р. Головна Управа ОбВУА відбула засідання в домівці ЗУАДК-ту у Филаделфії, на якому — під головуванням **д-ра В. Ґалана**, приявними були: **д-р І. Козак, І. Поритко, Ю. Лопатинський, Й. Вишневецький, І. Кедрин-Рудницький, д-р О. Утриско, М. Вайда, М. Каплистий, Й. Сарахман, М. Кривопуск** і голова Контрольної Комісії **д-р М. Рибак.**

Відчитано й затверджено протоколи засідань Головної Управи з 21 січня 1961 р. у Филаделфії, 23 квітня в Ню Йорку, спільного з Головною Управою Братства 1 УД УНА в Ню Йорку, як теж поширеної Президії 23 вересня в Ню Йорку. Загальне звідомлення про діяльність Головної Управи склав **інж. І. Поритко.** У справі останньої Збірки на інвалідів стверджено, що розіслано 800 Збіркових лист до всіх Відділів та різних організацій і окремих осіб. Хоч нема ще остаточного висліду Збірки, проте можна сподіватися за дотеперішнім підрахунком, що вислід не буде гірший за минулу Збірку. На першому місці, мабуть, стоятиме Ню Йорк. До цього часу вплинуло до каси Суспільної Служби Комбатантів кругло 2.000 дол. Треба подбати, щоб цю Збірку зліквідувати до кінця березня 1962 р., бо пізніший розрахунок вносить бухгальтерійні труднощі. Суспільна Служба Комбатантів виготовила вже бюджет на 1962 рік. Сумніви викликають деякі персональні допомоги. Відділ Ню Йорку повідомив про диверсію, яку проти Першо-Листопадової Збірки зробив Відділ Українсько-американських Католицьких Ветеранів при церкві св. Юра в Ню Йорку. Головна Управа звернулась в цій справі до УКК, з уваги на членство в УКК також названої організації. Відповіді ще нема.

Д-р В. Ґалан звітував про приявність свою і І. Кедрина на З'їзді Братства 1 УД УНА в Ґлен Спей літом ц. р.

Й. Вишневецький ствердив, що Відділи в Лос Анджелесі, Ютіці і Боффало не вплачують нічого до каси Головної Управи. Відділ Филаделфії вплатив за 20 місяців 120 дол., а Ню Йорк тільки 70. Нарікає на брак відомостей про членський стан в окремих Відділах. Стверджує, що не виконано ухвали про розвантаження складу з книжкою д-ра М. Стахова, де ув'язнено 650 дол. Найкраще звітує і найкраще вив'язується з своїх обов'язків платности Відділ в Честері. Коли головою Відділу в Боффало став знову полк. Самутін — цей Відділ заявляє знову готовість до співпраці. Найсумніше те, що щораз більше членів ОбВУА переходить у стан емеритури і тому вони перестають бути платниками членських внесків. Звертає увагу, що Відділи не можуть робити видатків на інші цілі грішми, які належать Головній Управі.

І. Кедрин звітував про „Вісті Комбатанта". Поінформував про зміст ч. 4 і про матеріяли, що їх має редакція вже на ч. 5. У цьому місяці будуть визначені докладні дати появи чотирьох чи-

сел квартальника „Вісті Комбатанта" в 1962 році. Стверджує поважний наплив добрих рукописів, що виправдало надії, прив'язувані до злуки видавничої праці двох Головних Управ. Адміністрація має надію, що ще четверте число журналу буде бездефіцитове, зате на наступний рік потрібна буде субвенція від організацій, що є видавцями. Інформує про діяння колективної Редакції й Адміністрації. Заявляє, що надалі журнал збереже ту зовнішню форму й розподіл матеріялу за відділами, як їх завів пок. д-р Л. Ортинський.

Д-р В. Ґалан стверджує гарний стан журналу і його фахове адміністрування та висловлює подяку Редакційній і Адміністраційній Колеґіям.

Д-р М. Рибак з'ясовує ліквідацію конфлікту, що виник між ген. А. Вовком і Братством УСС з приводу Воєнного Хреста (комунікат ген. А. Вовка надруковано в 9-му числі „Голосу Комбатанта"). Крайова Рада Воєнного Хреста, яка існує в складі пп. Каплистий, Лимаренко і Рибак, під головуванням цього останнього, відбула три засідання і вислала до Мюнхену списки й адреси тих, що подались на Воєнний Хрест: 20 травня 1960 — 141 осіб, 8 червня — від 142 до 183 і 13 вересня від 184—208. Не отримавши потвердження відбору тих листів, д-р М. Рибак звернувся в цій справі до ген. А. Вовка листом з 21 листопада 1961. Запитано теж, чи вдови мають право старатися за Воєнний Хрест для своїх покійних чоловіків.

Прийнято одноголосие рішення: Продовжувати видавання спільного з Братством 1 УД УНА журналу „Вісті Комбатанта". У принципі признати дотацію журналові та уповажнити Президію рішити її висоту після вислухання пропозиції від Адміністрації.

Прийнято теж, після широкої і всебічної дискусії, одноголосно такі дві ухвали:

В СПРАВІ ПОЛЬСЬКОГО ОРДЕРУ „ВІРТУТІ МІЛІТАРІ" ДЛЯ ГЕН. ПАВЛА ШАНДРУКА

„29 вересня 1961 р. польський часопис „Америка-Ехо" приніс вістку, що ген. Владислав Андерс, під час свого перебування в Америці в не поданому ближче часі й місті, удекорував колишнього дипломованого полковника польських військ генерала Павла Шандрука ордером „Віртуті Мілітарі" за хоробрість, проявлену на полі бою 29-ої бриґади польської піхоти біля Замостя у вересні 1939 року. Тому, що ген. Павло Шандрук брав участь в деяких Делеґатських З'їздах ОбВУА, — що його світлина була поміщена в 1-му числі „Голосу Комбатанта" за листопад-грудень 1958 року, а його стаття появилась в ч. 9 того органу названої нашої організації за весну 1961 р., — що ген Павло Шандрук отримує грошову допомогу

від Суспільної Служби Комбатантів, і тому, врешті, що ген. Павло Шандрук часто виступає на публічних українських зборах, концертах-академіях і при інших нагодах та взагалі є відомою особою в українській громаді в Америці, Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, як центральна оранізація українських комбатантів в ЗДА, вважає себе примушеною зайняти становище до цієї справи.

Кожний вояк, без уваги на ступінь, має за честь діставати військові відзначення за свою хоробрість в кожній армії, в якій він служить, незалежно від обставин, серед яких він туди дістався, якщо тільки та його служба не перечить інтересам його батьківщини. Однак у даному випадку, коли польський ордер „Віртуті Мілітарі" признано ген. П. Шандрукові в 22 роки після тієї битви, в якій він відзначився, і надано його серед обставин таємничости, які вказують на бажання ту подію затаїти, то це відзначення має характер політичний, а не військовий. Взявши до уваги, що польський уряд на еміґрації, який надав той ордер генералові Павлові Шандрукові, по нинішній день стоїть на становищі, що західньо-українські землі є „польськими кресами" і повинні належати до Польщі, і що такий політичний жест може внести баламутство в українське громадянство, прийняття того ордеру в теперішньому часі і серед таких умовин не є сумісне з почуттям гідности високого українського старшини та не лежить в українському національно-державному інтересі. Якщо правдою є неперевірені поголоски, наче б ген. Павло Шандрук дістав перед тим апробату від деяких українських політичних чинників на прийняття такого ордеру, то Головна Управа ОбВУА висловлює жаль, що таку апробату видано без докладного проаналізування справи з погляду загально-громадського інтересу."

В справі підвищення військових ступнів прийнято резолюцію по лінії одноголосної ухвали Головної Управи ОбВУА з 30 січня 1960, затвердженої так само одноголосно 6-им Делеґатським З'їздом з 22 квітня 1960 р. Висловлено жаль, „що таку важливу справу переводиться без співпраці й узгіднення з найповажнішими нашими комбатантськими організаціями, передусім з Об'єднанням б. Вояків Українців в Америці та Братством кол. Вояків 1 УД УНА".

Найближчий Делеґатський З'їзд

Головна Управа прийняла постанову, що **7-ий Делеґатський З'їзд відбудеться в суботу 24 і, може, й неділю 25 березня 1962 року в Клюбі Горожан при Френклін вул. у Филаделфії.** Президія має виготовити денний порядок та розіслати відповідний обіжник.

Справу подання Генеральної Управи Українського Вільного Козацтва, щоб ту Організацію визнати за „співучасну" у видаванні „Вістей Комбатанта" рішено відкласти до часу отримання ближчих інформацій про ту Організацію.

В кінцевій точці нарад про поточні організаційні справи, О. Сарахман, голова Відділу в Честері, нарікав на брак швидких відповідей на листи Відділу від Централі та інформував про стан справ в його Відділі.

Засідання Головної Управи закінчилось спільним обідом, за яким обговорювано ще деякі актуальні справи Організації.

З життя Відділів ОбВУА

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ДОПОВІДІ Й УЧАСТЬ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ

На протязі дальших місяців другого сезону діяльности Нюйоркського Відділу ОбВУА його діяльність позначалася ось так:

Дня 23-го вересня ц. р. Відділ, заступлений головою, д-ром Іваном Козаком, що **виступав водночас як пред-**

ставник Головної Управи ОбВУА, — прийняв участь у ювілейному вечорі, що його влаштувало Товариство Правників Українців в ЗДА для вшанування 80-річчя д-ра Лева Ганкевича в УНДомі в Ню Йорку. У тому самому характері голова Відділу був приявний в дні 14-го жовтня ц. р. на академії і бенкеті, що відбулися старанням Консисторії Української Православної Церкви в ЗДА для відзначення 40-річчя Першого Всеукраїнського Православного Собору в Києві та 40-річчя єпископства митрополита Іоана.

Дня 21-го жовтня ц. р. Управа Відділу відбула спільну нараду з представниками інших комбатантських та деяких жіночих організацій міста Ню Йорку для уточнення пляну вуличної збірки на традиційний Дар Українському Воєнному Інвалідові в першу неділю листопада.

Дня 28-го жовтня ц. р. відбулися місячні сходини членів Відділу з доповіддю полк. д-ра Івана Цапка на тему „Українізація на кавказькому фронті''. Після доповіді розгорнулася оживлена дискусія. В тому ж дні Управа Відділу відбула засідання, при чому поладнано біжучі справи.

Дня 5-го листопада Відділ під проводом голови перевів біля дев'яти українських церков Ню Йорку традиційну вуличну збірку пожертв на Дар Українському Воєнному Інвалідові. В її переведенні, крім членів ОбВУА, взяли участь представники наступних організацій: Станиці Братства кол. Вояків 1 УД УНА, Станиці Об'єдиання кол. Вояків УПА, Братства „Броди-Лев'', Самостійного Золотого Хреста, 64-го Відділу Союзу Українок Америки та деякі приватні особи. Збірка пройшла в загальному без перешкод. Тільки біля греко-кат. церкви св. Юра водночас переводили збірку на цілі своєї організації Католицькі Американсько-Українські Ветерани. Хоча збирачі ОбВУА зразу зайняли становища оподалік церкви на рогах подальших вулиць, згадані ветерани підходили до тих становищ та перебігали збирачів ОбВУА. Це викликало обурення не тільки серед тих збирачів, але й поміж громадянами, які переходили туди до церкви. Крім того Управа розіслала кругло 250 збіркових лист членам ОбВУА, іншим товариствам і організаціям та поодиноким особам.

В дні 11-го листопада ц. р. голова Відділу, як представник його та Головної Управи ОбВУА прийняв участь у посвяченні нагробника на могилі недавно померлого підполк. 1 УД УНА, сл. п. Романа Долинського.

В днях 2-го і 3-го грудня ц. р. голова Відділу в тому самому характері був приявний на панахиді і академії, влаштованій окремим Громадським Комітетом для відзначення 150-річчя з дня народження Пробудителя Галицької України, о. Маркіяна Шашкевича.

Дня 9-го грудня Відділ улаштував святочві сходини членів і гостей для вшанування 40-річчя Другого Зимового Походу та трагічної смерти 359 героїв під Базаром. Доповідь прочитав Борис Ржепецький. Водночас відбулося засідання Управи, при чому прийнято 4 нових членів та поладнано низку біжучих справ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

Для відзначення 43-іх Роковин Листопадового Зриву, Відділ ОбВУА влаштував напередодні згаданих Роковин, у вівторок 31 жовтня 1961 р., у своїй, гарно прибраній домівці при Белмонт евню 9, святочні сходини, сполучені з військовим апелем, запросивши до участи побратимів — членів місцевої Станиці кол. Вояків 1 УД. Мимо невідповідного робочого дня в тижні, зійшлись численно члени Відділу ОбВУА і гуртом прийшли „Дивізійники''. Сходини відкрив голова Відділу ОбВУА М. Стебельський, привітавши численно приявних побратимів і гостей. На заклик стали до апелю 38 б. вояків. На команду

„Струнко!" побр. Стебельський звітував сотникові І. Гончаренкові. Опісля всі зайняли місця, а д-р Р. Криштальський виголосив гарну змістом і формою доповідь про значення Листопадового Зриву; гарний та моторний хлопчик А. Ткач виголосив вірш „Могила Борця", а побр. О. Лисинецький виголосив з чуттям уривок: „Лист" зі збірки „Симфонія землі" — Юрія Тиса. Приявні учасники Сходин оплесками вітали ті виступи. Накінці виголосив О. Слоневський свій спогад з Листопадових Днів. Після заключного слова голови Відділу ОбВУА, піснею: „Гей у лузі червона калина" закінчились Сходини. В неділю 5 листопада 1961 члени обох комбатантських організацій при помочі запрошених Пань переводили під українськими церквами на Сенфорд евню і Гайстріт листопадову збірку на Дар УВІ. Окремо переводяться збірки на Дар УВІ на збіркові листи.

О. У.

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО

СХОДИНИ ДЛЯ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТИ ЛИСТОПАДОВОГО ЗРИВУ

Дня 1 листопада ц. р. відбулися сходини членів ОбВУА Клівленду в залі української православної церкви св. Андрія Первозванного для вшанування пам'яті Листопадового Зриву 1918 р.

Того ж дня в православній церкві св. Андрія відправив панахиду за упокій душ поляглих о. протоєрей Семен Іващенко. Після панахиди учасники зібралися в церковній залі. На сходини прибуло 30 побратимів. Сходини відкрив та ними проводив голова Відділу побр. М. Хроновят, який привітав приявних учасників сходин і прочитав актуальну доповідь. Після доповіді побр. Хроновята побр. д-р Лев Рубінґер виголосив обширний, гарно опрацьований реферат: „Провідні зорі соборности України" та спогад про першолистопадовий зрив в Золочеві, якого учасником був референт. Присутні прийняли реферат рясними оплесками. Після реферату голова ОбВУА прохав вшанувати пам'ять поляглих повстанням з місць і однохвилинною мовчанкою.

Після офіційної частини відбулася товариська гутірка.

М. І.

КОМУНІКАТ КОМІТЕТУ ВИДАННЯ МОНОГРАФІЇ ГЕН. О. ГРЕКОВА

Цим подається до відома Українського Громадянства, що Комітет у складі: Ред. Ф. Кордуба, о. мітр. прот. П. Дубицький і д-р П. Кашинський приступили до видання Монографії покійного ген. Олександра **Грекова,** кол. Начального Вождя УГА. Зміст Монографії: 1. праці покійного Генерала — „Стратегія", „Правне положення армії в державі" та інші статті і спомини. 2. Спогади різних авторів, кол. вояків УГА та знайомих Генерала. 3. Некрологи. 4. Накази ген. О. Грекова військам УГА.

З уваги на це, що запляновапа Монографія буде обіймати приблизно 700-750 стор. друку, з багатьма ілюстраціями, схемами і картами, кошти видання цієї пропам'ятної книги є досить великі. Тому Комітет є примушений звернутися до Українського Громадянства й просити за пожертви, щоб можна було зреалізувати видання.

За найдрібніші пожертви, які належить пересилати на нижче подану адресу, Комітет згори щиро дякує. Хто бажав би набути цю Монографію по зниженій ціні 5.50 ам. дол. за примірник, платних згори, проситься надсилати цю суму на подану адресу до кінця грудня 1961 р. Пізніше ціна 1 прим. буде значно більша. Монографія появиться в першій половині 1962 р.

F. Korduba
Muenchen 8, Ayingerstr. 17/II
W. Germany
Комітет видання Монографії:
Ред. Ф. Кордуба
о. Мітр. прот. П. Дубицький
д-р П. Кашинський.

Братство кол. вояків 1 УД УНА

Крайова Управа Братства кол. Вояків
1 Української Дивізії УНА в ЗДА

Рочестер-Боффало, 1 жовтня 61

Заклик до членства Братства кол. Вояків 1 УД УНА в ЗДА

Дорогі Друзі,

Крайова Управа Братства кол. Вояків 1 Української Дивізії УНА в Америці дякує Вам за довір'я, яке висловили Ви поодиноким членам КУ голосуванням своїх делеґатів. 7-ий Крайовий З'їзд Делеґатів Братства кол. Вояків 1 УД УНА показався наявним доказом зрілости нашого Братства та живучости його ідей.

В нашій мандрівці довелося нам замінити вогнепальну зброю на духову, щоб продовжувати боротьбу іншими засобами. Бурхливі події останніх років та міжнародна політична ситуація з кожним днем щораз то більше актуалізують проблеми на наших позиціях. Ми мусимо бути готовими, щоб не заскочив нас день, коли доведеться нам здавати звіт нашому народові з років нашої довголітньої мандрівки і боротьби. Сьогодні з гордістю можемо відмітити факт, що актив нашого Братства стоїть у проводі та веде працю українських громад нашого поселення, згідно з ідеями, за які боролось вояцтво 1 Української Дивізії.

Нашим завданням на сьогодні повинно стати: *якнайбільше бувших вояків 1 УД у праці на громадському секторі.*

В праці наших станиць на перше місце ми поставимо співпрацю з українськими комбатантськими організаціями, так українських військових з'єднань, як і українського відділу американського ветеранського леґіону.

Ми повинні теж доложити всіх зусиль, щоб якнайбільше вояцтва 1 УД, що сьогодні стоїть поза зорганізованими рямцями нашого Братства приступило до праці на терені наших Станиць.

Нашим завданням і дальше остається піклування про долю українських воєнних інвалідів та вдів і сиріт по українських вояках. Ми і на дальше повинні займатися охороною наших святих місць — могил наших друзів на побоєвищах Австрії та тих, що відійшли від нас в мандрівці по скитальщині.

Кожний з нас повинен бути відборцем (передплатником) *„Вістей Комбатанта"*, спільного органу комбатантських організацій, та всіх інших видань Братства.

Одним з головних наших завдань повинно остати і на дальше плекання нашої дружби, тої дружби, що постала у вишкільних табо-

рах Европи, що росла і міцніла у фронтових діях другої світової війни.

Крайова Управа докладатиме всіх зусиль, щоб і на дальше провадити працю на відповідному рівні. Від Вас вимагаємо витривалости, жертвенности та здисциплінованости у праці в рядах нашої організації, тобто активної співпраці та підтримки.

То ж до праці Друзі! Сповнімо наш обов'язок, який взяли ми на свої плечі покидаючи рідну стріху. Ті, що впали під Бродами, очікують від нас дії і праці.

З вояцьким привітом!

За Крайову Управу в ЗДА:

в р. *Любомир Білик,* голова — в. р. *Ігор Чмола,* секретар

КРАЙОВА УПРАВА БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УНА В ЗДА ВІТАЄ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ТА З НОВИМ РОКОМ ІЄРАРХІВ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, ГОЛОВНУ УПРАВУ, УСІХ КОЛ. ВОЯКІВ ТА СТАРШИН 1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ ТА ВСІХ ПОБРАТИМІВ ПО ЗБРОЇ РІЗНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМАЦІЙ РІЗДВЯНИМ ПРИВІТОМ

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

КРАЙОВА УПРАВА БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1 УД УНА В ЗДА

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1 УД УНА В НЮАРКУ, Н. ДЖ.

Річні Загальні Збори Станиці Братства в Нюарку відбулися в суботу 28 жовтня 1961 р. в домівці місцевого Відділу ОбВУА. Зборами проводила Президія: Я. Ткач — Голова, Б. Жеребецький — секретар. Проведена Станицею робота за останній діловий рік віддзеркалюється у звітах членів Управи. Першою імпрезою було відзначення 15-річчя створення Української Національної Армії, переведене у співпраці з місцевим чоловічим хором „Трембіта", що його мистецьким керівником є член Станиці. Станиця тісно співпрацює з нюаркським Відділом ОбВУА. На Листопадовий Апель, щорічно підготовуваний ОбВУА, Станиця дала доповідача. Разом переведено збірку до пушок під церквами на Дар Українському Інвалідові — 192.00 дол. Відбуто спільну товариську вечірку. Станиця перевела між громадянством збірку на інвалідів — вислід 302.00 дол. Замість квітів на могилу сл. п. пполк. Р. Долинського члени Станиці зложили 30.00 дол. на будинок Української Вільної Академії Наук в Ню Йорку, а замість квітів на могилу б. Голови Братства сл. п. д-ра Любомира О. Ортинського — 35.00 на видавничий фонд „Вістей Комбатанта". Старанням Управи була відправлена панахида по сл. п. д-рові Л. Ортинському.

Станиця має 17 активних членів і 15 членів-прихильників, що допомагають в її праці. Багато кол. вояків 1-ої Української Дивізії включилося в місцеве громадське життя.

Нову Управу на рік 1961/62 очолив О. Голинський.

ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ СЛ. П. ППОЛК. РОМАНА ДОЛИНСЬКОГО

16 березня ц. р., в морозно-вітряний день сумна, пригноблена громадка членів родини, приятелів та знайомих прощала на кат. цвинтарі в Лінден Н. Дж. свого друга й командира сл. п. пполк. інж. Романа Долинського.

11 листопада ц. р. знову зібралася громадка б. 40 осіб на тому ж цвинтарі, щоб участю в посвяченні нагробного каменя вшанувати пам'ять одного з найкращих з нас.

Скромний цей пам'ятник, уфундований вірними друзями, згуртованими в Братстві Дивізійників та Братстві „Броди-Лев" своєю мистецькою формою всеціло підкреслює основні цінності, які лягли в підставу життя і стремлінь пполк. Р. Долинського.

Посвячення довершив о. Я. Кекіш. Промови виголосили д-р І. Козак від Головної Управи ОбВУА й інж. І. Зарицький від Братства кол. Вояків 1 УД УНА, який сказав: „Героїчна боротьба молодого юнака в рядах УГА, радість хвилин відродження Самостійної Української Держави, ґегенна нерозстріляних решток українських армій на ласці звироднілого окупанта — це молодість Романа Долинського.

Тиха, одчайдушна праця для свого народу на Великій Україні в нелюдських умовинах большевицького терору, ув'язнення органами НКВД, звірські тортури при слідстві, заслання на далекий Сибір, одчайдушна втеча з концтабору на рідні землі, зворушлива зустріч з найріднішими — це життя Його між світовими війнами.

Праця в рідній Бережанщині в важких умовинах німецької окупації, організація й служба в 1 Українській Дивізії УНА, бої під Бродами, в Австрії, в Югославії, полон в Італії, Англії — це друга світова війна і її наслідки в житті Покійного.

Врешті тяжка праця на фабриках в Англії, переїзд до ЗДА, активна праця в політичних, комбатантських та громадських організаціях — це останні роки життя пполк. Романа Долинського.

Хрест і Тризуб викуті на Його камені — цим двом символам найкращих в світі ідеалів українця Він вірно і безупинно служив своїми силами та знанням, а вщеплену в ранньому дитинстві любов до Бога і Батьківщини посилював і зберігав впродовж цілого свойого тернистого життєвого шляху".

На могилі зложено вінок з червоної калини. Після закінчення посвячення приявні відбули спільну зустріч в домі п-ва Закаляків в Лінден.

Вічний мир є мрією і до того не найкращою, а війна частиною Божого порядку. В ній розвиваються найшляхетніші прикмети людини: відвага і відречення, обов'язковість і жертвенність зі ставкою на власне життя. Без воєн світ потонув би в матеріялізмі.

(Гельмут фон Мольтке).

Замість квітів на могилу сл. п. д-ра Л. О. Ортинського на прес-фонд „Вістей Комбатанта" 10.00 долярів зложив Е. Стецьків

Об'єднання кол. Вояків УПА в США

РЕЗОЛЮЦІЇ П'ЯТОГО ЗАГАЛЬНОГО З'ЇЗДУ ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА В США

П'ятий Загальний З'їзд кол. Вояків УПА в США складає синівський поклін страждаючим Українським Церквам та палко вітає Український Народ, своїх Друзів по зброї, УГВР, ГК УПА та ОУН.

П'ятий З'їзд кол. Вояків УПА пересилає глибокий поклін Єрархам Українських Церков на чужині та щиро вітає братні українські комбатантські організації, а головно Об'єднання кол. Вояків УПА в США та в Канаді, Товариство б. Вояків УПА в США, Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Братство кол. Вояків 1-ої Дивізії УНА, Братство УСС, Братство Запорожців ім. полк. Болбочана і Братство Карпатських Січовиків.

Вітаємо Президію ЗП УГВР, Головну Делеґатуру ЗП УГВР в США, та всіх українців, об'єднаних в громадсько-політичних установах на чолі з їхньою централею — Українським Конґресовим Комітетом Америки (УККА).

МИ, колишні вояки УПА, об'єднані в ОКВ УПА в США

— заявляємо вірність ідеям українського визвольного руху, репрезентованого ОУН, УПА, УГВР та обіцюємо продовжувати нашу боротьбу в дусі Звернення Воюючої України з жовтня 1949 року;

— висловлюємо наш глибокий подив для українського народу на Рідних Землях за його духову незламність і моральну силу в боротьбі проти російського імперіялізму й колоніялізму;

— стверджуємо, що український народ, сьогодні, знаходиться в одному із найважчих періодів своєї історії.

Особливу небезпеку для українського народу творить тепер посилений наступ Москви на всі ділянки життя українського народу. Намагання знищити національну культуру та духову окремішність української нації шляхом включення її в єдину совєтську, на ділі російську, націю є виразною метою большевицької Москви під сучасну пору. Засобом для цієї мети служать, передовсім, насильна русифікація шкільництва, преси, культурно-громадських установ, накидування російської мови як урядової мови та другої „рідної" мови українського народу, послідовне обезцінювання української мови як селянського діялекту, проповідування ідеології малоросійства, приниження української культури як провінційного явища, вивози й депортації українців поза межі України і їх насильна русифікація на нових місцях поселення, заселення українських земель росіянами та зрусифікованими елементами, боротьби проти релігії тощо.

Такій політиці Москви український народ ставить подивугідний спротив. Він на всіх відтинках життя веде боротьбу за повну державність українського народу — зокрема проти русифікації, за свободу історичних дослідів і збереження національних традицій, проти економічної експлуатації українських земель та за свободу релігії. Втечами, а навіть криваво здушуваними протирежимними виступами, українська молодь протиставиться насильним вивозам на цілинні землі.

МИ, колишні вояки УПА, об'єднані в ОКВ УПА в США:

— стверджуємо, що всякі переговори Заходу з віроломною, кривавою клікою з Кремля, є великим ударом по виз-

вольній боротьбі українського та всіх поневолених Москвою народів;

— уважаємо нашим святим обов'язком висвітлювати, у вільному світі, справжнє обличчя большевицької Москви — найбільшої колоніяльної імперії сучасного світу і, тим самим, допомагати українському народові в його боротьбі за незалежність;

— заявляємо наші симпатії для всіх українських центрів та організацій на чужині, що твердо стоять на становищі державної незалежности й соборности українського народу та активно борються за реалізацію загальноукраїнських державних і національних ідеалів.

Стверджуємо, що головним завданням української еміґрації є допомога українському народові в його боротьбі за ці ідеали на Рідних Землях. Для виконання цього завдання потрібна єдність і координація зусиль всіх діючих на чужині українських політично-самостійницьких сил.

МИ, колишні вояки УПА, об'єднані в ОКВ УПА в США:

— закликаємо всіх членів нашого Об'єднання, щоб вони активніше включались до політично-громадської роботи у братніх політичних та комбатантських організаціях;

— болієму з приводу роз'єднання між колишніми вояками УПА у вільному світі й жаліємо, що наші намагання створити одну комбатантську організацію кол. вояків УПА не знаходять дружнього відгуку серед деяких колишніх вояків УПА, згуртованих в Товаристві кол. Вояків УПА;

— обстоюємо думку, що всі українські комбатантські організації в США повинні об'єднатися в єдній українській комбатантській організації для виконання важливих завдань у цьому секторі;

— уважаємо, що документація боротьби УПА через видання документів, праць підпільних публіцистів, мемуарів і спогадів старшин і вояків УПА є одним із найголовніших завдань колишніх вояків УПА, під сучасну пору, на чужині.

Закликаємо всіх членів Об'єднання кол. Вояків УПА в США до посиленої праці у цьому напрямі, а Головній Управі Об'єднання поручаємо знайти найдогідніший спосіб для видання праць.

Закликаємо всіх членів Об'єднання кол. Вояків УПА до посиленої допомогової акції нашим хворим друзям та їхнім родинам.

Українська Стрілецька Громада в Канаді

ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТИ ЗА 1961 РІК

Відділи УСГ звичайно починають свій діловий рік Річними Зборами. Такі Збори призначуються на перші місяці біжучого року. Тільки там, де того обставини вимагають, Збори відбуваються вкінці попереднього року.

На 1961 рік Річні Збори відбули такі Відділи УСГ:

Монтреал 25/12. 1960, Форт Вільям 1/1. 1961, Саскатун 22/1. 1961, Ст. Кетерінс 29/1. 1961, Порт Колборн-Велланд 25/1. 1961, Віндзор 12/3. 1961, Гемілтон 19/2. 1961, Торонто 29/1. 1961, Садбури 22/1. 1961, Едмонтон 17/12. 1960, Ванкувер 29/1. 1961. Відділи Калґари і Вінніпеґ залишили старшин з вибору 1960 року. На Зборах звичайно складаються річні звіти за попередній рік.

Невеличкі Гуртки і зв'язкові пункти УСГ по Канаді Зборів не відбувають. Ними керують призначені Головною Управою провідники. Гуртки і зв'язкові пункти — це переходові організаційні одиниці УСГ, які постають там, де збереться в мандрівці по Канаді кілька членів УСГ і які ліквідуються, як вони

переїжджають в інші місцевості на працю.

Головна Управа УСГ в Торонті веде в своєму заряді такі помічні фонди: інвалідський, ветеранський, визвольний, вдів по вождях і інші дрібніші, які здебільша полягають в техніці пересилки пожертв на різні цілі в Канаді і поза Канадою.

За одинадцять місяців 1961 року померло в Канаді і поза Канадою 17 колишніх вояків, що перейшли через реєстр УСГ.

Головна Управа УСГ відбула в біжучому році два засідання. Заключне засідання за 1961 рік відбудеться в кінці грудня 1961. На двох засіданнях розглянено , вирішено чи прийнято до відома 41 різних справ.

Приріст членів в УСГ дещо послаб в порівнянні з давнішими роками, коли до Канади приїздила маса новнх іміґрантів. Так в році 1959 прийнято 19, а в році 1960 14 нових членів. Рік 1961 ще не замкнений.

Вплата членських вкладок, чи краще кажучи членська днсципліна, вагається між 60% до 100%. За 1960 рік вплатили членські вкладки 406 членів.

Для зв'язку з поодинокими членами Головна Управа УСГ видає від 1953 року власний організаційний бюлетень Інформатор. Досі вийшло 73 числа. Пересічний наклад числа за останніх кілька років по 800 примірників.

Найактивніший Відділ знаходиться в Торонті. Він чисельно наймiцніший, бо нараховує 130 членів. УСГ паперових членів не тримає на списках і коли хто за три роки без виправдання не вплатив вкладки, того автоматично виключається з складу організації.

Відділи УСГ на місцях працюють самостійно чи в спілці з організаціями системи УНО і Братні Організації. Вони влаштовують спільно чи самостійно різні національні чи товариско-розвагові імпрези. З національних імпрез влаштовуються здебільша академії в честь вождів України і академії в пам'ять листопадового чину з 1918 року. Позатим у власному заряді відбуваються менші імпрези, як, напр., сходини, академії в пам'ять бою під Бродами, в пам'ять бою під Базаром, в пам'ять бою під Крутами і т. п. Розвагові імпрези звичайно носять форми забав чи товариських зустрічей або пікніків. В деяких місцевостях Канади УСГ бере участь з прапором і в канадійських державних імпрезах, як, напр., Саскатун в Декорейшин Дей, Ванкувер в Рімембренс Дей і святі миру на американсько-канадійському пограниччі і т. п. Часто УСГ як організована одиниця складає вінок на гробі Невідомого Вояка Канади. В деяких місцевостях УСГ бере участь в походах на могили в часі Зелених Свят. По всій Канаді члени УСГ уважають за свій святий обов'язок побувати на академіях в пам'ять самостійности і соборности України, яку традиційно влаштовує по всій Канаді Комітет Українців Канади. При деяких Відділах УСГ і Філіях УНО діють аматорські гуртки та спільні хори, що виступають на різних академіях.

Цей звіт подається для започаткування звітування УСГ у „Вістях Комбатанта". В ч. 1-2 „В. К." появилась оглядова стаття про УСГ за весь час її дії в Канаді (1928—1961 рр.). Цифровий звіт за 1961 рік можна буде подати в 1962 р., по закінченні 1961 року. Тут подано коротко техніку праці УСГ в Канаді так, як вона витворилась на протязі існування УСГ від 1928 року.

Світові імперії є в найкращому випадку короткотривалі. І коли вони продовжують своє існування при помогі насильства, тоді мусять заплатити за нього тим, що вироджуються у соціяльні потвори, які так само є нетривалі.

(А. Тойнбі „Війна і культура").

40-річчя Української Військової Організації

Українська Військова Організація, що відома більше під скороченою назвою УВО, була закладена в 1921 році. В 1961 році минає 40 літ від часу її створення і започаткування визвольно-революційної акції парамілітарними засобами підпільної дії проти ворогів України.

З того приводу невеличка група колишніх членів УВО, що проживає в Клівленді, Огайо, ЗДА, кинула клич відбути світову стрічу колишніх членів УВО. На скору руку вони створили організаційну колеґію в складі трьох людей: М. Бігун, інж. Ю. Дачишин та А. Валюх. Комісія поставила собі велетенське завдання: зібрати по всьому світі адреси колишніх членів УВО і влаштувати їхню стрічу для відзначення 40ліття існування і дії УВО. Це їй вдалось лише частинно перевести і вона скликала на день 25 листопада 1961 року в Клівленді тимчасову вступну стрічу тих членів УВО, з якими в короткому часі встигла зв'язатися.

Стріча відбулась в Українському Народному Домі. На стрічу з'явились члени і гості в кількості 25 осіб. Деяка кількість не змогла приїхати тому, що не дозволяв їм на це час і обставини. Запрошення розсилались в міру того, як колеґія діставала поодинокі адреси. Дехто з тої причини навіть припізнено дістав запрошення і т. п.

М. Бігун склав звіт з праці тимчасової колеґії і тим закінчив її дію. Стрічею проводила Президія в складі інж. М. Селешко з Канади, інж. С. Купопась з Шикаґо та директор М. Бігун з Клівленду. Вшановано пам'ять полеглих за волю України членів УВО. Відчитано кілька письмових привітів для стрічі, між ними привіт від одного з ветеранів УВО, полк. А. Мельника, колишнього члена штабу УВО ген. М. Капустянського та колишнього члена УВО, а тепер голови Крайової Екзекутиви Українського Національного Об'єднання в Канаді — УНО М. Шарика, й інші.

По коротких нарадах ствердженo, що в майбутньому треба влаштувати загальну стрічу колишніх членів УВО, що живуть у вільному світі. Для підготовки такої стрічі визначено час трьох років. Для переведення рішення в діло, вибрано Комісію в складі: М. Селешко, С. Куропась, М. Бігун, А. Валюх, Ю. Дачишин, д-р З. Книш, Ю. Артюшенко, Ю. Ковалисько, М. Шарик. Комісії дано уповноваження кооптувати для різних завдань людей з рядів колишніх членів УВО.

Вирішення дати світової стрічі залишено комісії з тим, що було б найкраще використати для того якусь більшу нагоду, напр., Світовий Конгрес Українців чи іншу. Були й голоси, які казали, що свого часу УВО лікувала своїми акціями хворий після програної війни внутрішньо-український організм. Були скромні побажання в тому напрямку, щоб це і тепер сталось, де наш внутрішньо-національний організм у вільному світі, мабуть, не менше хворий партикуляризмом, як був тоді в Україні.

Показалось, що є деякі сторінки дії УВО, що ще й нині не ясні всім, як, наприклад, московська диверсія в рядах УВО (виїзди на московський вишкіл до Харкова), афера Штайґера (атентату на польського президента), батальйон стрільців-шавлісів (в Литві), афера Букшованого, розрив УВО з колишнім диктатором Західньої України д-ром Е. Петрушевичем на тлі орієнтації української політики (т. зв. радянофільська і протибольшевицька) і т. д. І ті справи мали б бути в рямцях можливости вияснені для історії.

На тому стрічу закінчено. Вибрана Комісія почала діяти і виконувати рішення стрічі. Про це своєчасно появиться все, що потрібне, у „Вістях Комбатанта".

М. С.

З листів до Редакції

ЩЕ ПРО СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

В дописі д-ра М. Р. „Три доповіді", поміщеному в ч. 1-2 „Вістей Комбатанта" за цей рік (див. ст. 106), подибав я. на своє чимале здивування, приписані мені фальшиві інформації, яких я просто не міг подати в своїй доповіді про Союз Визволення України. Очевидно автор не гаразд чув мої інформації.

Отже, перше: говорив я справді про дві хвилі політичної еміґрації з Наддніпрянщини до Галичини, але не по 1905 р., а потім перед 1-ою світовою війною, а про еміґрантів РУП-івців дев'ятисотих років з-перед 1905 року й еміґрантів 1907-1908 рр., які належали до членів в різних українських революційних чи радикальних партій: українські соціял-демократи (колишні члени РУП), українські есери й члени Української Народної Партії та Української Радикально-Демократичної Партії. Саме з членів цієї другої хвилі наддніпрянської еміґрації й склався Союз Визволення України. Постав він не у Відні, як пише д-р М. Р., а невдовзі по вибуху війни, 4 серпня 1914 р. у Львові. Тоді ж було вибрано Головою Союзу д-ра Дм. Донцова. З наступом царського війська на Галичину члени новозаснованого Союзу виїхали до Відня, де до нього прилучилися еміґранти, що перебували в столиці Наддунайської імперії. Тоді СВУ переорганізувався: д-р Донцов уступив із Союзу, вибраний замість нього головою д-р Микола Залізняк був із Союзу виключений, а Союз від того часу очолювала Президія в складі: Вол. Дорошенко, Андрій Жук, Маріян Меленевський і Ол. Скоропис-Йолтуховський. Секретарем СВУ став Вс. Козловський.

Дм. Дорошенко до СВУ не належав і головою його, як це твердить дописувач, не був уже з тої простої причини, що перебував у часі війни на Україні. Він, як це повинен був знати д-р М. Р., став генерал-губернатором окупованої Росією Галичини й Буковини, замість усуненого Тимчасовим Рос. Урядом графа Бобринського.

Прошу оце моє вияснення надрукувати в найближчому числі „Вістей Комбатанта".

З правдивою пошаною

Володимир Дорошенко

P. S. Незалежно від хибних інформацій д-ра М. Р. Ваш часопис представляється дуже гарно — і своїм змістом, і зовнішнім оформленням.

Бажаю Хв. Редакції якнайкращих успіхів у її нелегкій справі.

ПОМИЛКА ЩОДО АВТОРСТВА

Високоповажаний Пане Редакторе!

В редаґованому Вами хвальному журналі „Вісті Комбатанта" ч. 3, видруковано новелю під заголовком **„УПАВ ДУБ"** за моїм прізвищем, як автором новелі.

Це дуже прикре непорозуміння!

Новелю „Упав дуб" я прочитав на З'їзді „Дивізійників" на прохання д-ра Прокоповича. Новелю, на спеціяльне замовлення Управи цієї Організації, написав автор листів Гриця Зозулі і редактор „Лиса Микити" Едвард Козак.

Відомо, що я часто виступаю як інтерпретатор Гриця Зозулі, використовуючи листи його із „Лиса Микити" і часто Автор листів, при окремих нагодах, присилає мені їх для виконання, що й було цього разу.

Новеля „Упав дуб" написана мовою Гриця Зозулі і я її прочитав, як звичайно, не подаючи авторства — бо це у такому жанрі виступів не практикується. Як текст новелі попав до Редакції „В. К." — мені не відомо. Коли б Редакція була звернулась до мене за дозволом на друк, то я зазначив би, хто є автором новелі.

Цим листом я щиро прошу вибачення

у пана Едварда Козака за цю велику шкоду для Нього і прикре непорозуміння.

Остаюсь з глибокою пошаною

Йосип Гірняк

Редакція „Вістей Комбатанта" з свого боку також перепрошує нашого мистця і редактора Едварда Козака за це непорозуміння, зроблене без злої волі з будь-чийого боку.

КОМІТЕТ ПОБУДОВИ МОГИЛИ-ПАМ'ЯТНИКА ПОЛЯГЛИМ БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ СОБОРНОЇ УКРАЇНИ

Комітет Побудови Могили-Пам'ятника Поляглим Борцям за волю Соборної України з осідком в Ню Йорку діє від грудня 1959-го року. Його завданням є здвигнення на площі, відступленій на ту ціль Українським Робітничим Союзом, як власником оселі „Верховина" в Глен Спей, Н. И. збірним зусиллям пам'ятника тим Борцям, як доказ нашої пошани до них. Президію Комітету становлять: Аркадій Валійський, голова, Григор Ничка, секретар, Володимир Яворський, фінансовий референт.

Членами Ширшої Ради є: Впр. Архиєпископ МСТИСЛАВ, генерал Олександер Загродський, Антін Батюк, Володимир Білозор, Никифор Гірняк (Голова Братства УСС), Микола Дзябенко (Голова Управи ОДУМ), Іван Кедрин-Рудницький, Іван Козак (Відділ ОбВУА — Ню Йорк), Роман Купчинський, Сергій Литвиненко, Іван Нагнибіда, Степан Ріпецький, Роман Ричок, Микола Рибачок, Олекса Смик, Матвій Стахів, Богдан Левицький (Крайова Управа Братства 1 УД УНА), Пантелеймон Шуган і Григор Яремчук (Братство „Броди-Лев"), Сергій Єфремов (Карпатський Союз — Відділ Ню Йорк).

Комітет зібрав вже на ту ціль **2.300.00 долярів,** розглядає надіслані йому проєкти та задумує з весною 1962 року приступити до конкретних робіт на площі в Глен Спей, Н. И. Повновласником і касієром Комітету є Братство „Броди-Лев" в Ню Йорку на адресу якого проситься надсилати датки на реалізацію завдання Комітету, а саме:

BROTHERHOOD "BRODY-LEW", Inc.
c/o Ukrainian National Home
140-142 Second Avenue
New York 3, N. Y.
з допискою: „Могила-Пам'ятник Поляглим Борцям".

Ті, що відійшли...

МИХАЙЛО БАРАНИК

Прийшла з України вістка, що 3-го вересня 1961 р. помер у Львові Михайло Бараник, кол. сотник УГА.

Покійний народився в 1890 році в Кобиловолоках, у Галичині. Гімназію скінчив у Тернополі, філософічний факультет у Львові. Першу вчительську посаду дістав у Кракові, в гімназії св. Анни. Там і застала його Перша світова війна. Як четар австрійської армії пішов на фронт і там був тяжко контужений. Після видужання приділено його до табору російських полонених у Пурґшталі, в Стирії, Австрія. В Пурґшталі застав його розвал Австрії. З дружиною, тещею і двома маленькими дітьми добився до Галичини і зголосився до служби в армії. Відбув цілу кампанію в Визвольній Війні, хоч і не був здібний до фронтової служби. Після війни працював як гімназійний учитель в Золочеві, Городенці, Коломиї, а вкінці як директор гімназії в Дрогобичі. Там застала його Друга світова війна. З приходом большевиків у 1944 р., совєтська влада арештувала його і запроторила на десять років у конц-табір. Вернувся в 1955 р. знищений фізично і з того часу жив з дружиною і донькою Оленою у Львові.

Помер у львівському шпиталі, не знаючи, що три тижні перед його смертю зійшла зі світу його донька Олена.

Дня 20-го жовтня 1961 року відійшов у вічність у Гартфорді, Конн. на 65-му році життя

ВОЛОДИМИР ГРИГОР ГАФТКОВИЧ

б. четар УГА, член ОбВУА, відомий і визначний суспільно-громадський діяч на Рідних Землях і на еміґрації.

Покійний народився 6-го лютого 1897 року в Устечку, пов. Заліщики, Західня Україна. Безпосередньо після закінчення гімназії був призваний до б. австрійсько-угорської армії та брав в її рядах участь у першій світовій війні. Після розвалу б. Австрійсько-угорської монархії зголосився негайно до УГА та перебув в її лавах, як бойовий старшина, всю кампанію проти Польщі і червоної Москви. Після обеззброєння УГА поляками попав у польський полон та був інтернований у злопам'ятному таборі полонених у Тухолі. Повернувшися додому, став студентом Українського Тайного Університету, а згодом зайняв пост інспектора Матірного Товариства „Просвіта" у Львові, та виконував його аж до вибуху другої світової війни. Водночас належав до УВО і ОУН та приймав чинну участь у суспільно-громадському житті української спільноти, як провідний член багатьох організацій й установ. У зв'язку з цим був кількакратно арештований польською поліцією і в'язнений. На початку другої світової війни вийшов зразу на скитальщину та й тут продовжував громадську працю, як провідний член Українського Комітету в Томашеві люблинському. В часі німецько-большевицької війни жив і працював у Львові. Перед большевицькою навалою виїхав у Німеччину, а звідтіль 1950 р. до ЗДА. Тут поселився у Гартфорді, Конн., де знову включився негайно в громадську працю місцевої української громади. Дякуючи своїм небуденним прикметам душі і серця, головно своїй жертвенній і відданій праці для загалу, з'єднав собі загальну пошану і щиру симпатію.

8 жовтня 1961 року помер в Нюарку після важкої недуги пістряка

ПАВЛО БУДНИК

Покійний народився в місяці січні 1890 року в селі Олієва біля Зборова. В 1911 році покликаний до військової служби при австрійській армії, в якій перебув при гарматнім полку у Львові до 1914 р. Опісля, не вертаючись додому Покійний вирушив зі своїм полком на протиросійський фронт. Хоч Покійний був сильної органічної конструкції, все ж після трирічної військової служби перед війною та по чотирьох роках побуту на фронті, разом — по семи роках військової служби, вертається з фронту в листопаді 1918 р. з підірваним здоров'ям домів. Однак вдома Покійний не залишився довго, бо відразу зголосився знову в ряди УГА і як професіоналіст був приділений до праці при летунських варстатах у Краснім (Західна Україна). Враз з УГАрмією перейшов опісля на Україну та відтіль вернувся у 1920 р. додому. Перед большевицькою навалою у 1944 році Покійний враз зріднею подався на Захід і опинився на еміґрації в ЗДА (в Нюарку) і тут став членом Відділу ОбВУА.

Над домовиною Покійного зібрався великий гурт Його побратимів з ОбВУА, а член Головної Управи ОбВУА д-р О. Утриско виголосив промову дня 10 жовтня 1961 року.

СТУДІЙНИЙ ФОНД АННИ ОРТИНСЬКОЇ

Повідомляємо, що на адресу Громадського Комітету вплинули до дня 1-го грудня 1961 року такі пожертви:

Залізний Фонд Станиці Братства к. Вояків 1 УД УНА в Торонті	$ 300.00
Крайова Управа Братства к. Вояків 1 УД УНА в ЗДА	300.00
Братство „Броди-Лев", Інк., Ню Йорк	300.00
Пролог, Інк., Ню Йорк	225.00
Мирослав Бігус, Торонто	25.00
Ярослав Гнатків, Торонто	20.00
Володимир Гузар, Торонто	25.00
Володимир Гриньох, Ню Йорк	25.00
Степан Гуляк, Торонто	25.00
Богдан Кальба, Торонто	25.00
Юрій Копистянський, Торонто	25.00
Д-р Мирослав Малецький, Торонто	25.00
Інж. Богдан Підгайний, Торонто	25.00
Д-р Володимир Прокопович, Дітройт	25.00
Полк. Порфірій Силенко, Торонто	10.00
Д-р Роман Цурковський, Торонто	25.00
Д-р Григорій Шиманський, Торонто	25.00
Евген Шипайло, Рудерфорд, Н. Дж.	30.00
Досі вплинуло	$ 1.460.00

Закликаємо товаришів зброї, Приятелів та знайомих сл. п. д-ра Любомира Ортинського доповнити щедрими датками розпочату збірку. Пожертви просимо слати на одну з нижче поданих адрес:

Dr. BOHDAN LEWYCKYJ
c/o BRODY-LEW, INC.
140-142 2nd Avenue
New York 3, N. Y.
U.S.A.

Mr. M. B. BIHUS
219 Montrose Avenue
Toronto 4, Ontario
Canada

За Комітет:

М. Б. Бігус, Е. Шипайло, Б. Чайковський, В. Гриньох, В. Баранецький, Б. Левицький, Я. Балабан.

КРИТИКА ТА БІБЛІОГРАФІЯ

(О. Горб.: „Новіші західньонімецькі військ.-істор. публікації"; о. Сохоцький: „До рецензії М. Кураха на історію УГА"; О. Слобожанець: „Хроніка бурхливих днів") — **з технічних причин появиться в наступному числі „В. К."**

Часи миру минули, часи неспокоїв повернулися. І це страшне нещастя находить ґенерацію, яка виросла у фальшивій вірі, що злі часи назавжди минулися!

(А. Тойнбі „Війна і культура").

SYNOPSIS

A short article on the **"40th year of Bazar"** dedicated to the so-called Second Winter March of the Ukrainian Army in 1921. This military unit which was formed of Ukrainian soldiers, who after the end of war hostilities by the regular Ukrainian army of the Ukrainian Republic found themselves in the Polish prisoner-of-war camps, was sent behind the border, to Ukraine, in order to strengthen the anti-communist effort of the Ukrainian underground, and to coordinate it. This action ended in serious disaster. The 359 Ukrainian soldiers were surrounded near the village of Bazar and the communist command asked them to join the red army, but they refused and subsequently the red army destroyed them with machine gun fire. This date the Ukrainian veterans commemorate every year.

In the editorial **"The Critical Situation and Veterans"** the present dangerous tense international situation is cited with its many possible developments. The author, co-editor of this magazine, who is a war historian, and a writer, George Tys-Krochmaliuk, states that Ukrainian veterans do not believe either in the possibility of coexistence with the USSR, nor in the peaceful solution of the present conflict and are convinced that the arm race is not only a safeguard against war but will also end in war. The author protests against the spreading of panic, or the defeatism through prophesying of complete annihilation by atomic war. Instead the author complains that in Ukrainian circles there is no clear plan of what to do in case of any possible development. Therefore he proposes that if such plan are not quickly effected by responsible Ukrainian centers, the Ukrainian veterans should initiate a special organization, or commission, or committee, composed of the most learned politicians and former soldiers, who would prepare the Ukrainian community in the free world for any eventuality in the future.

On the 43rd anniversary of the November 1, 1918 proclamation in Lviv of the Independence of the Western Ukrainian National Republic, which on Jan. 22, 1919 united with the Ukrainian National Republic of Kiev to form one nation, Dr. Lev Hankewycz, former vice president of the Ukrainian National Council in Lviv, one of the foremost lawyers of the time between the two world wars, now 80 years old and living in New York, relates his memoirs of **"The Swearing In of the First Government of the Western Ukrainian National Republic"**. It took place on Nov. 9, 1918, in the large auditorium of the recent Austrian governor's mansion in Galicia, which was part of the Austro-Hungarian monarchy.

The former Colonel of the General Staff of the Ukrainian Army, Arkady Walijsky in his article **"Insurgent Movement in Ukraine 1917-1922"**, draws the characteristics of the insurgent movement, prefacing his article with a short theoretic introduction on the various types of insurgent-partisan formations: one country against another may carry on diversionary partisan action, one political conception against another may counter with partisan acts and also — a third possibility, partisan acts may be the manifestation of ordinary bandit character without any ideas. In relation to the Ukrainian insurgent-partisan actions, the author distinquishes between three periods: from the beginning of the Ukrainian revolutionary-liberation movement in 1917 to the middle of 1919, from that time to the time of the crossing of the Ukrainian Galician Army from Western Ukraine to the East which resulted in the union of the Ukrainian Armies, and the first two years of the Bolshevik occupation of Ukraine.

A former officer of the 1st Division of the Ukrainian National Army, which during the Second World War fought in the ranks of the German Army assigned especially against the Soviet Union, who signs himself simply O. Hor., writes in the article **"In American Captivity"** heretofore unrevealed details of how almost 700 soldiers and officers of that Division, after the German capitulation on May 8, 1945, get into the captivity of war not by British but by the Americans. This happened near Rashtadt, in Western Germany, when the group advanced during the chaos of the time, to the north, through Mauterndorf, instead of south, as did most of the Division. In the first part of his memoirs, which is truly a military-historical document, the author describes the great annoyances which the former Ukrainian soldiers in German uniform experienced — from German officers themselves, who along with all the rest fell prisoners to the Americans, and who took advantage of their officer rank to persecute and humiliate the Ukrainian soldiers. The author describes some characteristic incidents of how the American officers at the time were not at all oriented with the circumstances in the American occupied zones in Western Germany, they did not understand at all the national-political circumstances in general in Europe, especially in Eastern Europe, and the difficulty the Ukrainians of the Division had in making them aware of it. This is just the first part of his extensive memoirs, which will be continued in the next issue of this magazine.

In the article **"Ukrainian Naval Battle Flag"** the former Ukrainian officer Dr. O. Klymkewycz, now residing in Miami, Florida, an expert on military heraldry, deals with the flags of the Ukrainian Black Sea Fleet, especially with the little flag called "Mayvetz". It is illustrated with a suitable sketch.

The author of the article **"Soldiers 'De Oppresso Liber' and the Enslaved Nations"** is Enriko Martinez Kodo, Argentinian military writer, who is interested in the problems of Eastern Europe, especially Ukraine. He enjoys close personal relationship with the Ukrainian community in Argentina. As a friend to the Ukrainians he wrote in the Argentinian press and in the American "Military Review" about the anti-communist resistance movement in Ukraine. He prepared this article especially for "Wisti Kombatanta" (Veterans News). The article represents a short but expert description about the special units of the American army, who's slogan is "De Oppresso Liber" — "To Free From Oppression".

F. Korduba, a former officer of the 1st Ukrainian Division of the Ukrainian National Army, who now resides in Munich, Western Germany, in his article **"Bundeswehr"** gives an expert informative sketch of the present Western-German Army, prefacing it with a short political introduction on the international-legal status of the territory of the former unified Germany. Next he tells the history of the Bundeswehr from Jan. 2, 1956, when 2,000 young German volunteers were called up, as the first cadre of the new German Army.

In the article **"Canadian Defense Conception in the Atomic Age"**, its author M. Seleshko, former Ukrainian officer, now secretary of the "Ukrainian War Veterans Assoc. of Canada" with headquarters in Toronto, Canada, points out the geography of Canada, which forces her to a closer association with the United States and with countries of the Atlantic expanses, grouped in NATO.

The former captain of the Ukrainian Army, Volodimir Molodecky in his article **"Psychological Warfare"** deals with this hitherto unknown type of war, which has taken on special significance only now on the background of the present cold war, carried on between East and West. The author brings out very specific parallels between the demands of strategy and tactics in a hot war and the same such demands in a psychological war. He enumerates the resources which psychological war takes advantage of and shows its ultimate purpose, which is the weakening and destruction of its adversary.

MEMOIRS. O. Yurkewicz of Edmonton, Canada. In it the author describes the first days of his military service in the ranks of the Ukrainian Galician Army in 1918. Former captain of the Ukrainian Army **O. Honcharenko** of Cleveland, recalls his service as chief of the District Command of the Letychiwsky District of Podillia in Ukraine in 1918.

$ 0.75